

Archeologienota Veurne – Annuntiata-instituut

Deel 2: verslag van resultaten

Davy Herremans

Goed in erfgoed
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amandsberg
www.goedinerfgoed.be

Colofon

Projectcode 2017A273

Archeologienota Veurne – Annuntiata-instituut

Opdrachtgever

Annuntiata-instituut

Vleeshouwersstraat 22

8630 Veurne

Uitvoerder

Goed in erfgoed Comm. V.

Adolf Baeyensstraat 134G

9040 Sint-Amandsberg

BTW BE 0669.484.003

© 2017 – Goed in erfgoed Comm. V.

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van Goed in erfgoed Comm. V.

Inhoud

Bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Ligging.....	7
1.3 Archeologische voorkennis	7
1.4. Onderzoeksopdracht	8
1.4.1. Aanleiding vooronderzoek	8
1.4.2. Vraagstelling.....	8
1.4.3. Randvoorwaarden.....	8
1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen	11
1.5. Onderzoeksstrategie en -methode.....	17
1.5.1. Landschappelijke situering.....	17
1.5.2 Historisch-cartografische situering.....	18
1.5.3. Archeologische situering	18
2. Assessmentrapport.....	19
2.1. Methoden, technieken en criteria	19
2.2. Conservatie-assessment.....	19
2.3. Assessment van het onderzochte gebied	19
2.3.1. Landschappelijke situering	19
2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie	19
2.3.1.2. Geologie.....	24
2.3.1.2.Bodemtype.....	24
2.3.1.3. Bodemerosie.....	24
2.3.1.4. Bodemgebruik	24
2.3.2 Historisch-cartografische situering.....	26
2.3.3. Archeologische situering	35
2.3.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied.....	38
2.3.5. Synthese.....	40

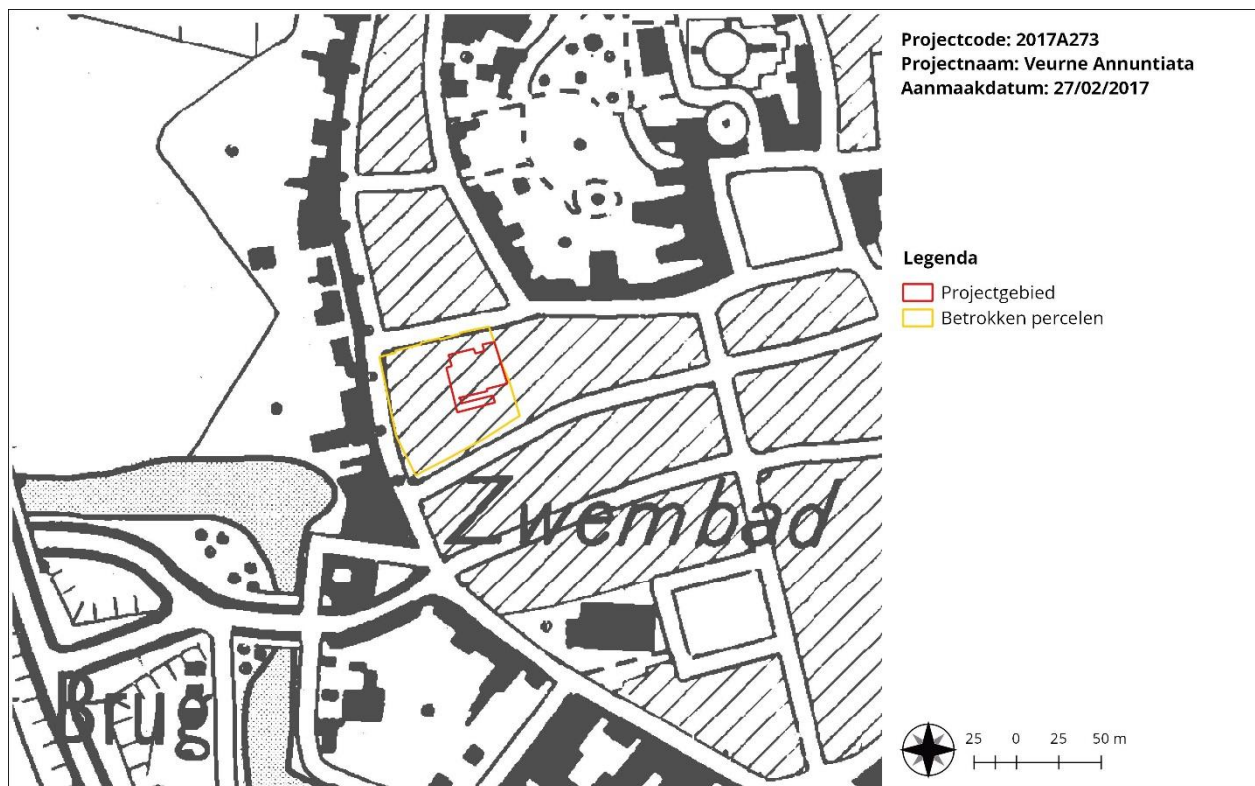
3. Bibliografie	45
3.1 Literatuur	45
3.2 Historisch kaartmateriaal	46
4. Lijst van figuren	47
5. Lijst van plannen en kaarten	49

Bureauonderzoek

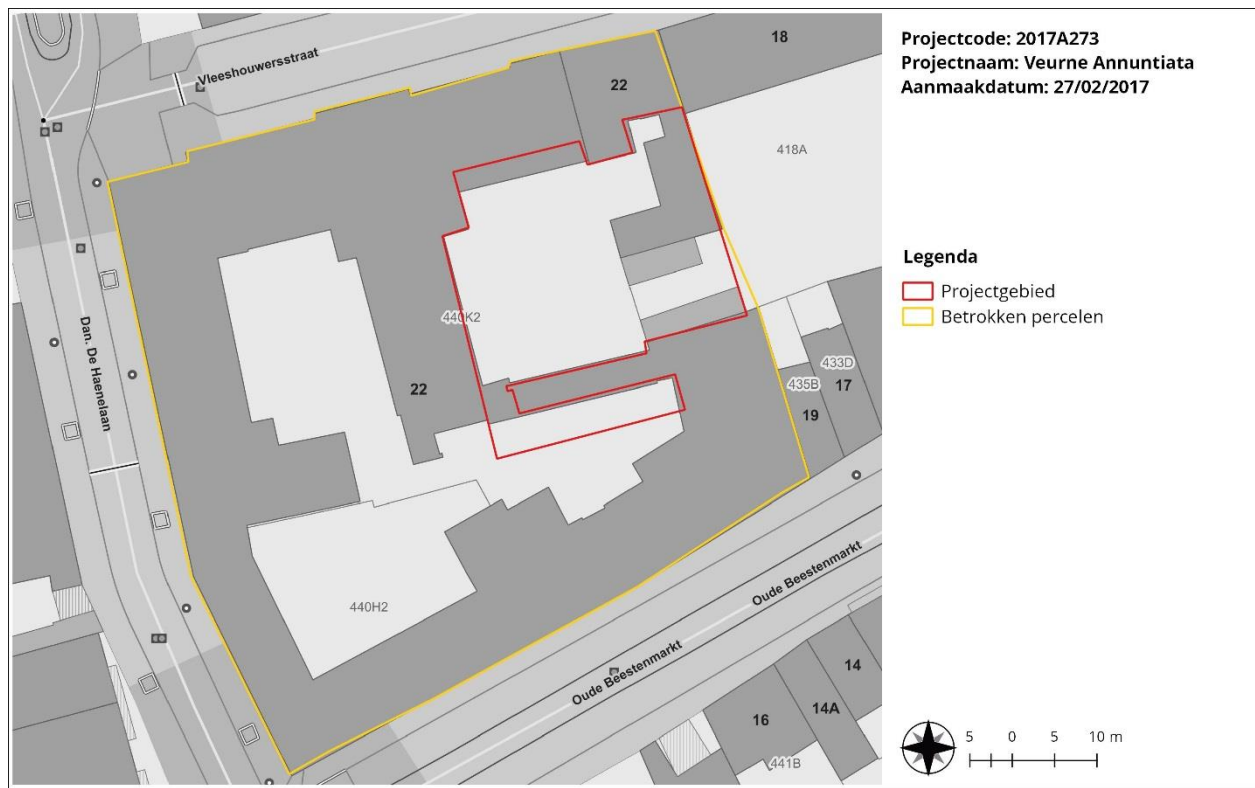
1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

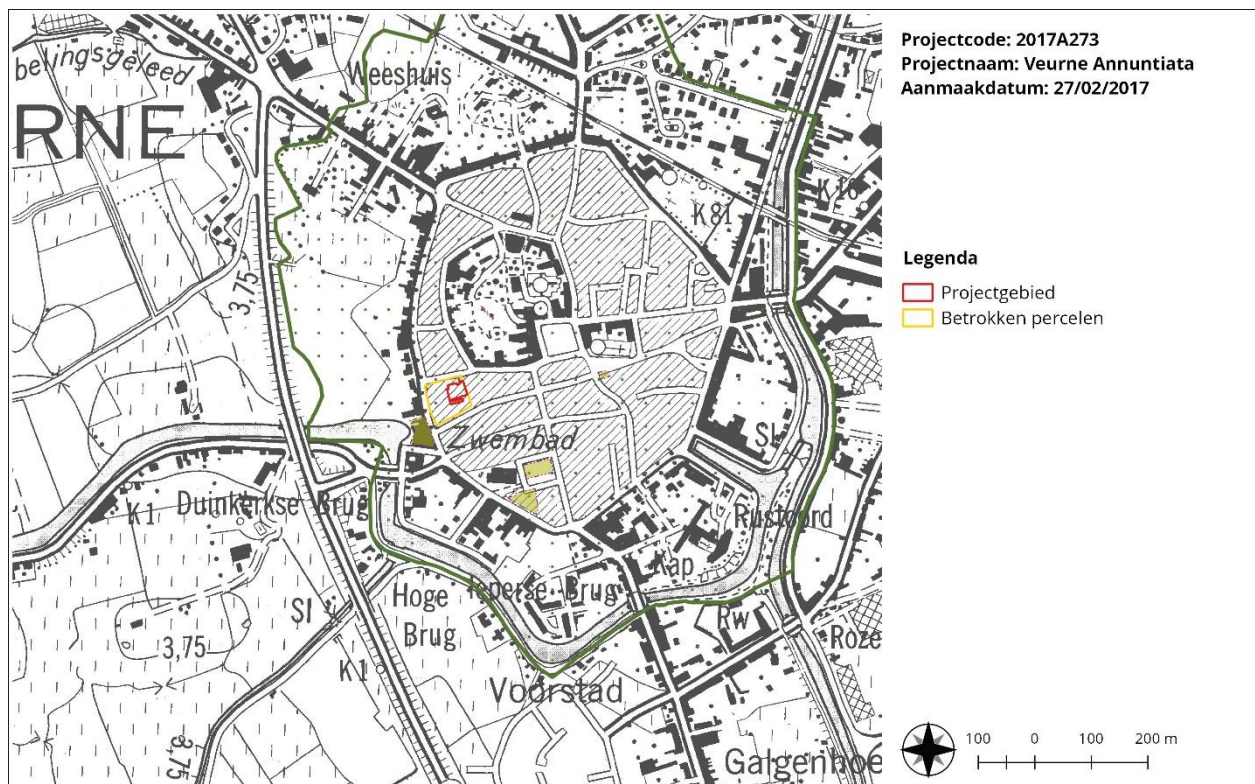
- Initiatiefnemer: Annuntiata-instituut, Vleeshouwersstraat 22, 8630 Veurne
- Projectcode bureauonderzoek: 2017A273
- Sitecode: VEU-AN-2017
- Nummer van het wettelijk depot of buitenlands equivalent hiervan: nvt
- Erkende archeoloog: Herremans Davy - OE/ERK/Archeoloog/2017/00166
- Locatie projectgebied: Vleeshouwersstraat 22, 8630 Veurne
- Bounding Box: xMin,yMin 2.65934,51.0714 : xMax,yMax 2.65985,51.0717
- Oppervlakte percelen: 4594 m²
- Kadaster: Veurne 1e Afd.; SectieA; nr.440K2 en deel van 418A
- Termijn bureauonderzoek: 27/02/2017-08/03/2017
- Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed: Bureauonderzoek
- Onderdeel archeologische zone: ja
- Verstoorde zones: Er situeren zich verstoorde zones binnen het projectgebied. Er is geen aanduiding van gekarteerde zones waar geen archeologie meer te verwachten is.
- Topografische kaart: figuur 1
- Kadasterkaart: figuur 2
- Overzichtsplan archeologische zones versus gebieden waar geen archeologie wordt verwacht: figuur 3

Figuur 1: het onderzoeksgebied voorgesteld op de topografische kaart (© geopunt)

Figuur 2: het projectgebied voorgesteld op het hedendaags kadaster (© geopunt)

Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de topografische kaart met de gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (geel) en de archeologische zones (groen) (© geopunt)

1.2. Ligging

Het projectgebied situeert zich op grondgebied Veurne, deelgemeente Veurne en bevindt zich in de archeologische zone 'Historische stadskern van Veurne'. Het projectgebied omvat delen van twee percelen gekend bij het kadaster onder de nummers: 1e Afd. Veurne; Sectie A; nr.440K2 en 418A. Het gaat om binnengebied dat deel uitmaakt van de terreinen van het Annuntiata-instituut gevat tussen de Oude Beestenmarkt en de Vleeshouwerstraat. De terreinen zijn momenteel deels verhard en deels bebouwd. Het projectgebied situeert zich ter hoogte van het voormalige Norbertinessenklooster en vormt één geheel met het binnengebied achter het Classicistisch herenhuis aan de Vleeshouwerstraat 18, de voormalige kerk van het klooster (beschermd bij M.B. sinds 21-08-1979, Bouwkundig Inventaris Vlaanderen ID 16832).

1.3 Archeologische voorkennis

Het projectgebied maakt deel uit van de vastgestelde archeologische zone 'Historische stadskern van Veurne' en omvat geen zones waar geen archeologie te verwachten valt (Fig. 3). Het historisch landgebruik suggereert verstoringen binnen de grenzen van het

projectgebied. In het projectgebied werden in de jaren 1980 archeologische waarnemingen gedaan. In de omgeving werden ook een aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld die werden opgenomen in de CAI (zie infra).

1.4. Onderzoeksopdracht

1.4.1. Aanleiding vooronderzoek

Het Annuntiata-instituut plant de aanleg van een nieuw sanitair blok op de bovengenoemde percelen. De totale oppervlakte van de percelen betreft 4594 m² (>3000m²) waarvan 417,35 m² (>1000m²) wordt geroerd door geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht.

1.4.2. Vraagstelling

Doel van dit bureauonderzoek is om na te gaan wat het archeologisch potentieel is van het projectgebied op basis van historisch-cartografische bronnen en gepubliceerde archeologische en landschappelijke data. Op deze manier wordt nagegaan (i) of verdere maatregelen in het kader van archeologisch (voor)onderzoek nodig zijn en (ii) welke dimensie die aannemen.

Het bureauonderzoek start vanuit volgende vraagstelling :

- Wat is op basis van de bestaande bronnen het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de bodem en eventuele archeologische site(s)?
- Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?
- Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?
- Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?

1.4.3. Randvoorwaarden

Deze archeologienota beperkt zich tot een bureauonderzoek. Verder vooronderzoek met of zonder ingreep op de bodem kon niet worden georganiseerd voorafgaand aan de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning omwille van praktische en juridische redenen: momenteel bevinden zich op het projectgebied een aantal gebouwen en verharde zones. De terreinen zijn dus niet te onderzoeken voorafgaand aan de sloop. De sloop wordt samen met de geplande werken vergund.

Het bureauonderzoek beperkt zich tot gepubliceerde of tenminste toegankelijk bronnen.

Figuur 4: zicht op de bestaande toestand. De witte gebouwen worden gesloopt in functie van de sanitaire nieuwbouw. De boom en het struikgewas rechts aan de vluchtrap worden gerooid

Figuur 5: de vluchtrap met de te rooien bomen en struiken. Vooraan bestaande verharding in betonklinkers en beton

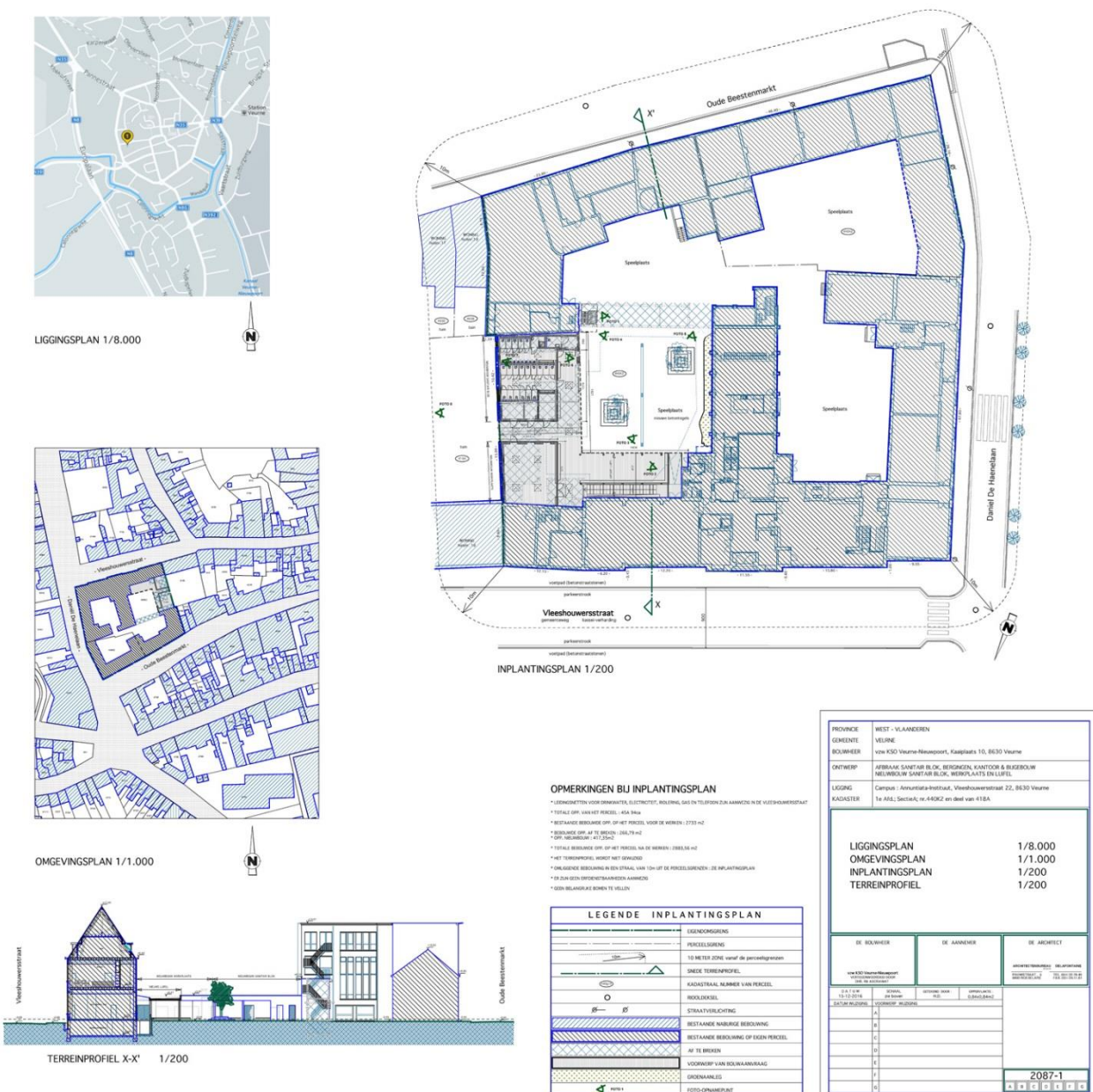
Figuur 6: zicht op het te slopen gebouw (kantoorruimte en werkplaats)

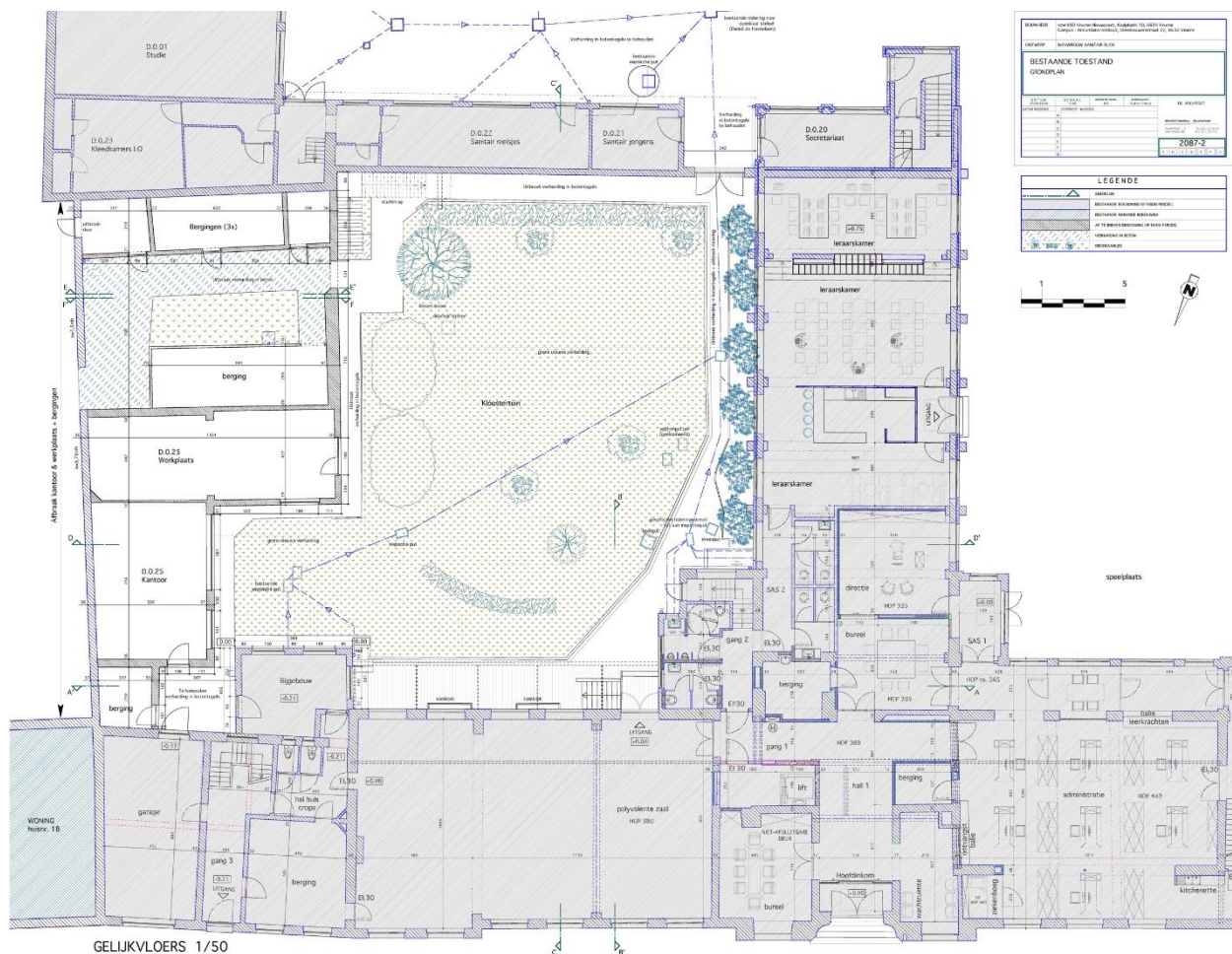
Figuur 7: zicht op de doorgang naar Vleeshouwersstraat 18. De bergingen in baksteen met blauwe deuren worden eveneens gesloopt. Merk ook de bestaande verharding in beton

1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen

Het Annuntiata-instituut plant de aanleg van een nieuw sanitair blok op twee percelen gekend bij het kadaster onder de nummers: 1e Afd. Veurne; Sectie A; nr.440K2 en deel van 418A. Het sanitair blok heeft een L-vormig grondplan en een oppervlakte van om en bij de 130 m². Het sanitair herbergt in totaal 9 urinoirs en 21 toiletten. Daarnaast wordt er een doucheruimte voorzien, twee bergingen en een technische ruimte. Ten zuiden en ten oosten van het sanitaire blok wordt een verharde zone aangelegd van om en bij de 290 m² (Fig. 8).

Figuur 8: inplantings- en omgevingsplan van de geplande werken (© Architectenbureau Delafontaine)

Figuur 9: plan van het Annuntiata-instituut volgens de bestaande toestand
(© Architectenbureau Delafontaine)

Vooraleer de aanleg van het nieuwe sanitaire blok en de verharding kan starten, dienen een aantal sloop- en rooiwerken te gebeuren (Fig. 9 en 10). Concreet houden deze werken in:

- het verwijderen van een aantal hoogstammige bomen ter hoogte van de vluchttrap. Daarnaast zijn er in de kloostertuin verschillende hagen en beplantingen aanwezig die weggenomen moeten worden.
- alle tuinmuren aangegeven op het van de bestaande toestand
- De doorgang naar Vleeshouwerstraat 18, met uitbraak van bestaande betonverharding en betontegels, de aangrenzende boordstenen en de onderliggende lagen van legmortel, zandbed en/of betonnen ondervloer en/of steenpuin

- de uitbraak van bestaande betonverharding en betontegels, de aangrenzende boordstenen en de onderliggende lagen van legmortel, zandbed en/of betonnen ondervloer en/of steenpuin op de binnenkoer
- afbraak van het bestaande kantoor, werkplaats en berging (afbraakzone : ca. 235 m²)
- uitbraak en afkoppelen bestaande citerne van ca 20m² a 1,5 m diep. Deze citerne situeert zich gedeeltelijk op de plaats van de sanitaire nieuwbouw en de nieuw te installeren regenwaterciterne, septische put en sifonput ter hoogte van het complex.

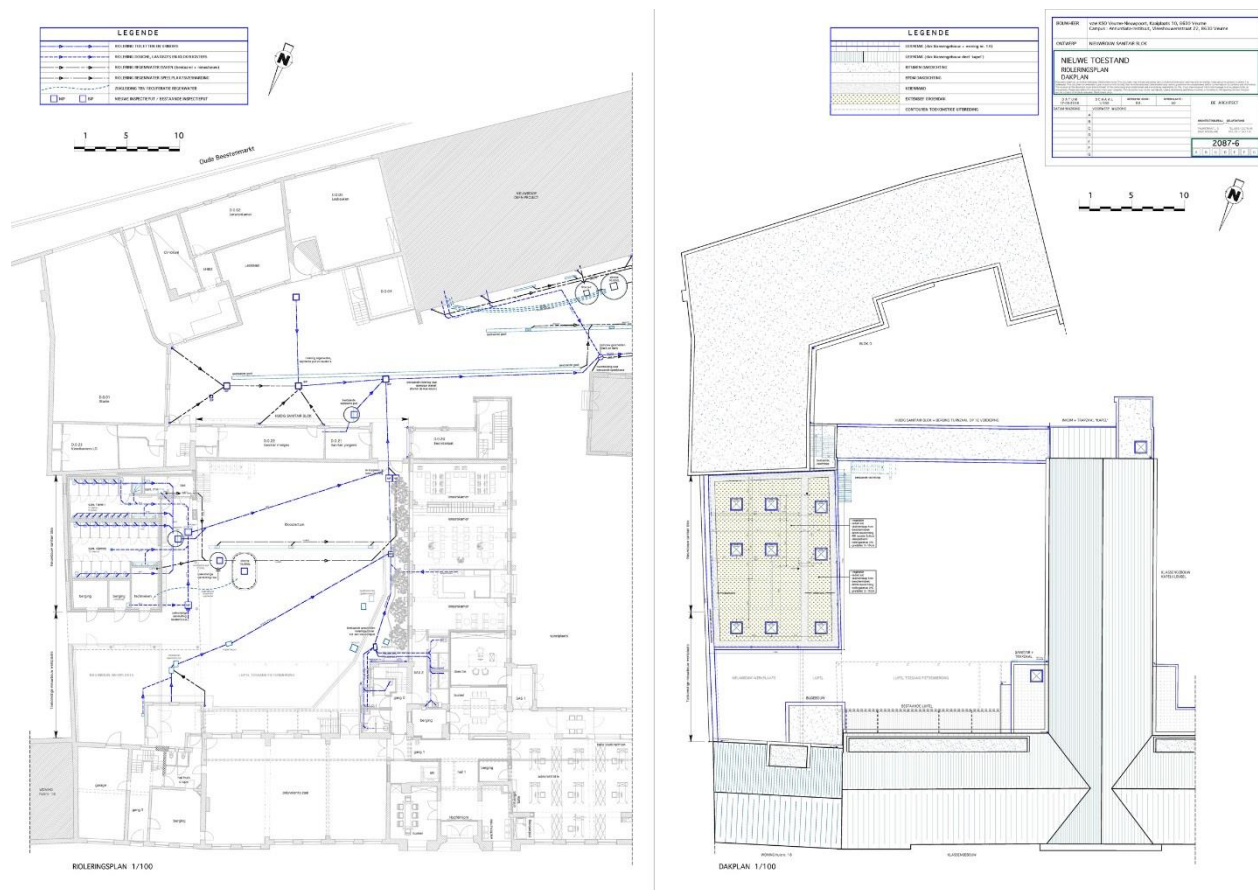

Onder de huidige nieuwbouw wordt een nieuw rioleringscircuit voorzien met een septische put en een sifonput. Aansluiting op de bestaande riolering wordt gezocht via een nieuwe afvoerleiding onder de bestaande binnenkoer.

14

Voor de fundering van de sanitaire nieuwbouw wordt gebruik gemaakt van een zogenaamde ringfundering met daartussen een vloerplaat. De binnenmuren worden opgemetst op de vloerplaat (Fig. 13).

Figuur 12: rioleringsplan (© Architectenbureau Delafontaine)

Concreet zijn de werken met ingreep op de bodem de volgende (diepten hier en elders in de nota zijn gemeten ten opzichte van het huidige maaiveld):

- sloop- en rooiingswerken (zie *supra*)
- De bouw van een sanitair blok (ca. 130 m²) op een ringfundering (aanzetdiepte -1,00 m). Voor de vloerplaat wordt gerekend op impact tot op een diepte van -0,30 m.
- De installatie van een prefab septische betonput (Ø 2,20 m tot op een diepte van -1,75 m + 0,15 m betonfundering). De installatie van een dubbele sifon-/toezichtput (telkens Ø 0,40 m tot op een diepte van 0,50 m + 0,15 m betonfundering).
- Eventuele aanleg/renovatie van een aantal inspectieputten voor de vuilwaterafvoer. Gemetseld volume van 0,60x0,60 m op fundering van beton (0,15 m). De diepte is afhankelijk van het bestaande vuilwaterriolering.

- De aanleg van een regenwaterciterne van 3,55x2,4 m. De citerne is 2,42 m hoog en er mag gerekend worden op een bijkomende impact van 0,15 m voor de betonfundering. Gekoppeld hieraan wordt een bezinput aangelegd met $\varnothing$ 1,49 m en is 1,49 m hoog. Ook hier moet gerekend worden op een bijkomende impact van 0,15 m voor de betonfundering.
- de aanleg van diverse rioleringsbuizen op de binnenkoer van $\varnothing$ 200-225 mm (diepte volgens bestaand rioleringsnet)
- de aanleg van diverse rioleringsbuizen onder de sanitaire nieuwbouw van $\varnothing$ 110-125 (diepte volgens bestaand rioleringsnet)
- de aanleg van een nieuwe verharding van betonstraatstenen op fundering. Impact max. -0,35 m ter hoogte van gesloopte gebouwen. -0,25 m op de rest van het terrein
- (2 à 3 cm dikte moet dit hier ingerekend worden als opleg op de voorziene onderfundering van 15cm) (grens beperkt tot huidige teelaarde)

Figuur 13: gevels en doorsneden van de geplande werken (© Architectenbureau Delafontaine)

1.5. Onderzoeksstrategie en -methode

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Herremans Davy, erkend bij erkenningsnummer OE/ERK/Archeoloog/2017/00166

De nota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGIS). In die GIS werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI).

Voor de diverse onderdelen van het assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van dit verslag.

1.5.1. Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen, met name:

- Tertiair geologische kaart (DOV)
- Quartair geologische kaart (DOV)
- Bodemkaart van België (DOV)
- Potentiële Bodemerosie (Geopunt)
- Bodembedekkingskaart (DOV)
- DHMVII – DTM 1m (Geopunt)
- Topografische Kaart van België 1:10 000 (Geopunt)

Bij het consulteren van dit kaartmateriaal werd gebruik gemaakt van volgende tekstuele toelichtingen:

- Jacobs P., Marechal R., De Ceukelaire M. & De Geyter G. 2002, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (Schaal 1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Bogemans F. & Bateman C. 2006, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie

- Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstueel, werden gebruikt omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de uiteenlopende inhoudelijke aspecten (geologie, bodemkunde, bodemerosie, bodemgebruik, hydrografie en geomorfologie) en van de landschappelijke situering in de assessment.

1.5.2 Historisch-cartografische situering

Volgend kaartmateriaal werd aangewend bij de historisch-cartografische situering van het projectgebied:

- Atlas des Villes des Pays Bas, 1550-1565, J. Van Deventer (Cartesius.be)
- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771- 1778, J.J. F. graaf de Ferraris (Geopunt)
- Plan van het Norbertinessenklooster Veurne, 1784, L. Fontaine (Cartesius.be)
- Atlas der buurtwegen, 1843-1845 (Geopunt)
- Cartes topographiques de la Belgique, 1846-1854, P. Vandermaelen (Geopunt)
- Atlas cadastral parcellaire de la Belgique, 1842-1879, P.C. Popp (Geopunt)
- Kadastraal plan, 1854, anoniem (Cartesius.be)
- Topografische Kaart van België, 1860-1873 (Cartesius.be)
- Topografische Kaart van België, 1881-1904 (Cartesius.be)

Een aantal parameters werden in acht genomen bij de selectie van het historisch-cartografisch bronmateriaal: relevantie, chronologische spreiding en toegankelijkheid. De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk diachroon overzicht te genereren van de bewoningsgeschiedenis in het projectgebied. Verder werd de toegankelijkheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Voornamelijk gaat het dan om kaartmateriaal beschikbaar via Geopunt (www.geopunt.be). Bijkomend werd gebruik gemaakt van bronmateriaal ontsloten via Cartesius (www.cartesius.be) en Westhoek Verbeeldt (www.westhoekverbeeldt.be).

1.5.3. Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris (CAI). Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg een relevante startpunt voor

bureauonderzoek. Aanvullend werd gebruik gemaakt van beschikbare en toegankelijke archeologische literatuur.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie uit het bureauonderzoek. Om het archeologisch potentieel van het projectgebied in te schatten en een antwoord te vormen op de vooropgestelde onderzoeksvragen worden de geselecteerde bronnen (supra) geanalyseerd en besproken. Uiteindelijk worden de resultaten van de verschillende deel-assessments samengebracht tot een synthese die het mogelijk maakt een gemotiveerd advies uit brengen met betrekking tot het nut van al dan verdergezet archeologisch onderzoek. Bij onvoldoende informatie wordt er uit gegaan van bijkomende maatregelen om tot een waardevol assessment van het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

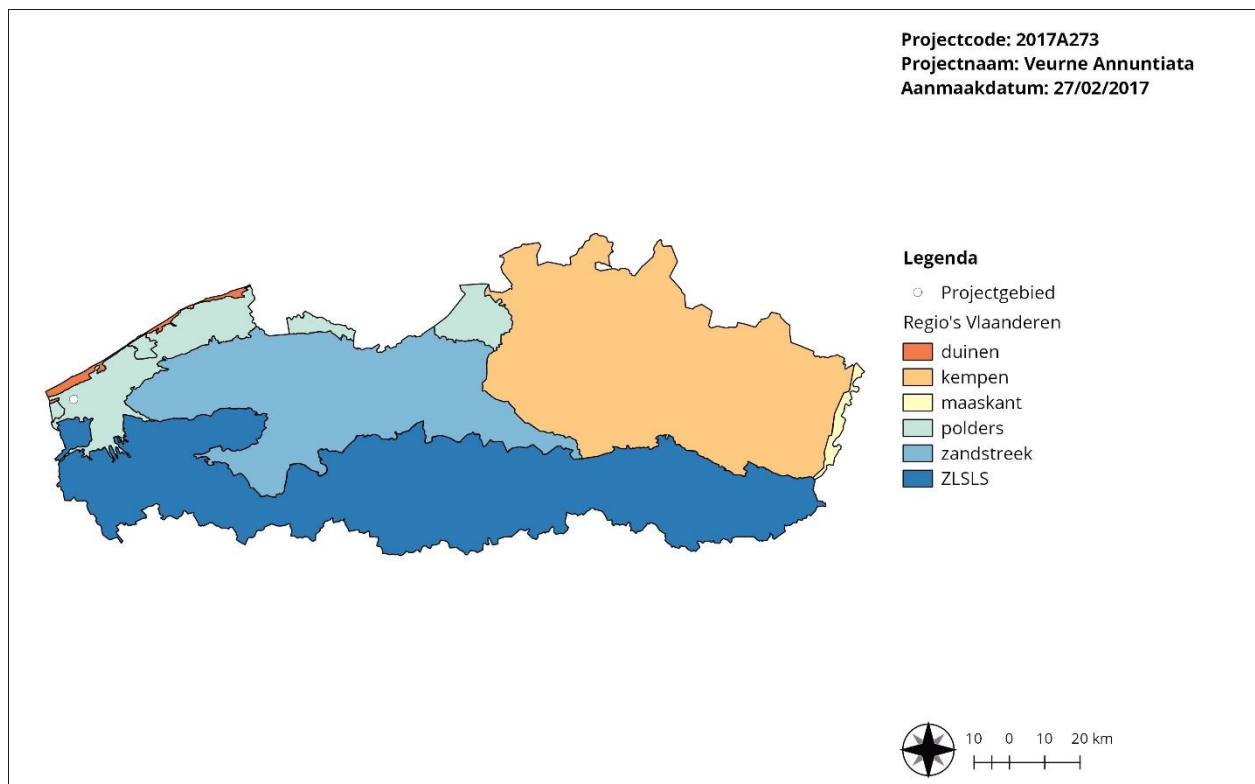
De digitale output van dit bureauonderzoek, gaande van de archeologienota zelf tot alle figuren, plannen, kaarten, lijsten en GIS-bestanden, wordt digitaal bewaard op twee fysieke gegevensdragers. Naast bewaring op deze fysieke media wordt een bijkomend kopij voorzien op een virtuele drager (Google Drive). Een conservatie-assessment voor stalen of archeologisch vondstmateriaal is niet van toepassing voor dit bureauonderzoek.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

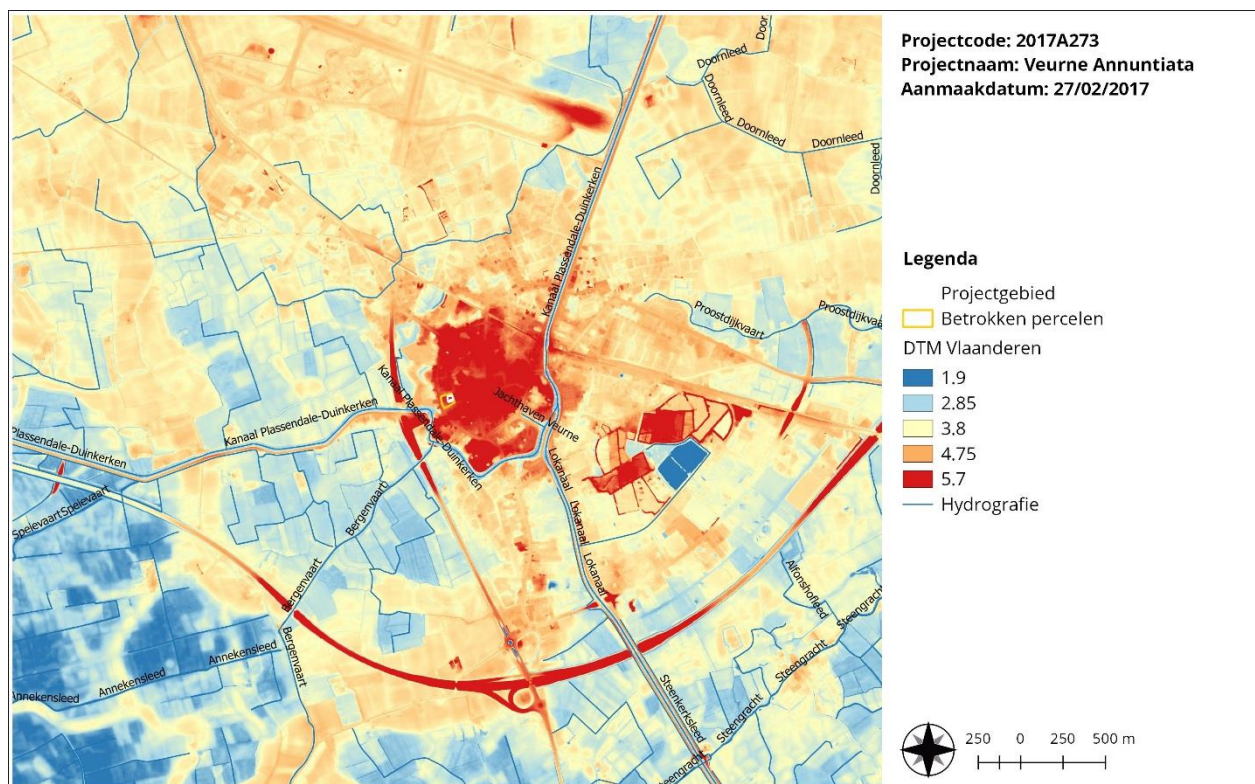
2.3.1. Landschappelijke situering

2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie

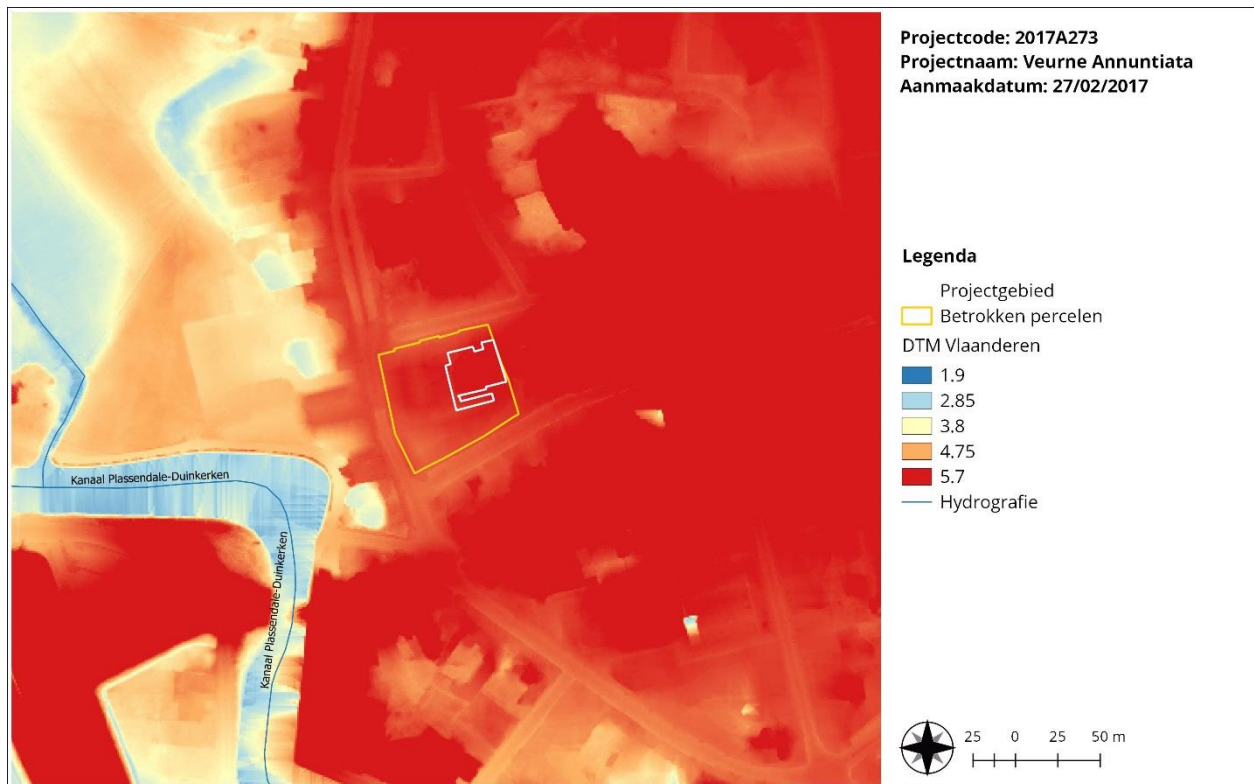
Veurne en omgeving behoort tot het poldergebied (Jacobs et al. 1993) (Fig.14). Het projectgebied is gelegen in het IJzerbekken (deelbekken Langeleed-Beverdijkvaart) dat samen met de kustvlakte deel uit maakt van de Vlaamse Vallei. De kustvlakte vandaag is een vlak artificieel landschap dat door dijken, grachten en sluizen van overstromingen gevrijwaard wordt (Verhulst 1995). De opvulling van de kustvlakte is een continu proces geweest dat gedirigeerd werd door het steeds stijgende zeeniveau tijdens het Holocene (Bogemans & Bateman 2006). De oorspronkelijke topografie in de omgeving van het projectgebied is getekend door de ingrijpende antropogene invloed die te verwachten is in een urbane context in ontwikkeling sinds de middeleeuwen.

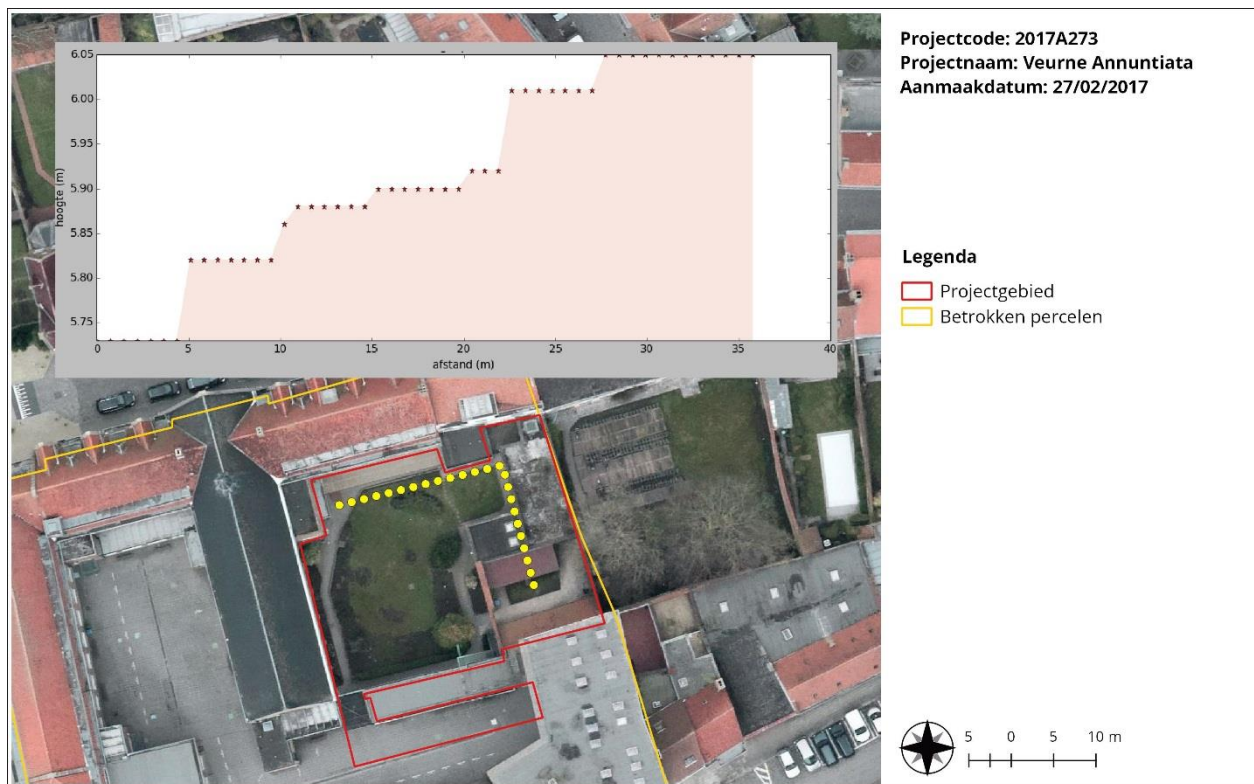
Figuur 14: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen

Figuur 15: het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)

Figuur 16: het projectgebied en hydrografie op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)

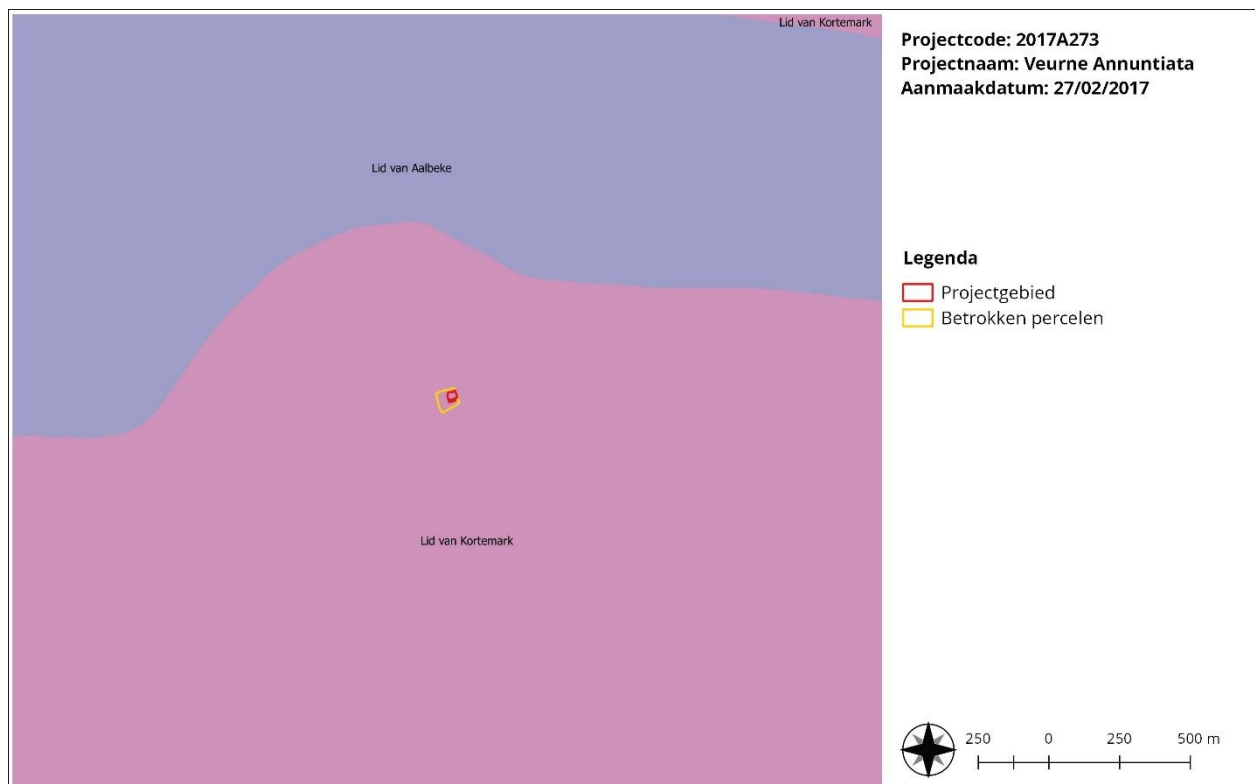
Figuur 17: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West)

Volgens het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II en het hoogteprofiel vertoont het projectgebied weinig tot geen hoogteverschil (ca. 5,75 m) (Fig. 16 en 17). Daarmee is het terrein dus nagenoeg vlak op enkele lokale oneffenheden na. De hogere waarden op het hoogteprofiel zijn het gevolg van de bebouwing op het terrein.

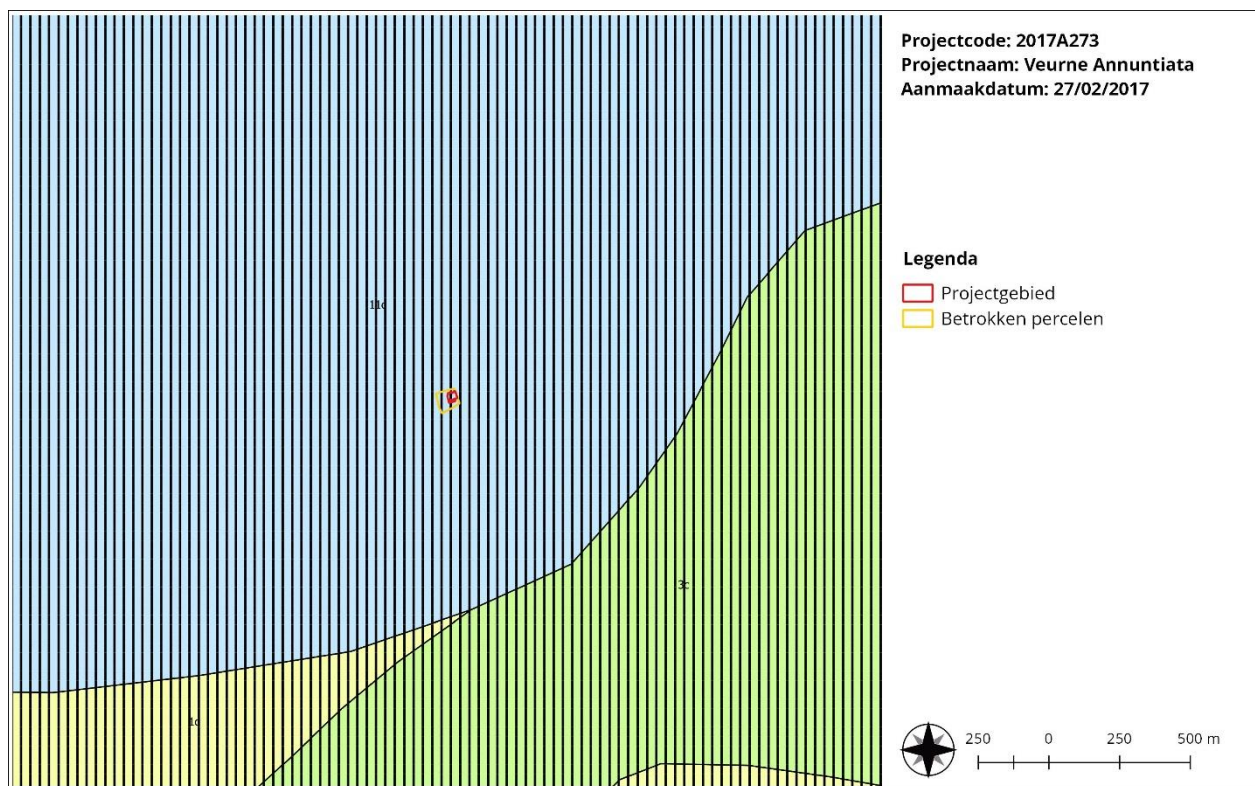
Het wijde beeld van het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (Fig. 15) toont nog de kreken en getijdengeulen in de omgeving die vorm gaven aan het oorspronkelijke getijdenlandschap. De met zand gevulde geulen en kreken liggen hoger dan de omliggende polders. Indijking en drainage vanaf de middeleeuwen resulteerden in het inklinken van de Holocene klei afzettingen en niet van het oppervlakteveen. Tijdens de middeleeuwse drainage bleef het veen onder de grondwatertafel liggen. De gaandeweg met zand gevulde geulen kwamen toen in reliëf te staan en zo ontstonden er kreekkruggen (Bogemans & Bateman 2006).

Topografisch bevindt het projectgebied zich binnen de 14de eeuwse vesten van de middeleeuwse stad. De terreinen situeren zich op een bouwblok tussen de Vleeshouwerstraat en de Oude Beestenmarkt, en beide straten behoren tot het oudste stratenpatroon van de stad met Grote Markt en Zuidstraat als knooppunt. Het gaat om een in oorsprong ambachtelijk kwartier net ten zuiden van de circulaire burchtsite. De Vleeshouwerstraat volgt de omwalling van deze burcht (De Meulemeester 1979). De huidige Daniel de Haenelaan volgt dan weer het tracé van de 14de eeuwse omwalling. De Vleeshouwerstraat werd al in 1240 vermeld als 'Potteregracht' verwijzend naar de aanwezigheid van Pottenbakkers. Ook volders waren in deze zone actief. De Oude Beestenmarkt situeert zich op de plaats waar tot de vroege 18de eeuw de Calonne- of Vuldergracht liep (Lehouck 2001).

Vandaag is de voornaamste waterloop in de buurt van het projectgebied het kanaal Plassendale-Duinkerke (Fig. 15).

Figuur 18: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)

Figuur 19: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)

2.3.1.2. Geologie

Op schaal van de geologie valt het projectgebied binnen het Lid van Kortemark (Formatie van Tielt) (Fig. 18). Deze Tertiaire formatie is een in essentie mariene afzetting en bestaat voornamelijk uit fijn zandig en zandig sediment. Het Lid van Kortemark is het oudste lid en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleig-siltig zeer fijn zand (Jacobs et al. 2002).

Op het tertiair rust het quartair pakket en dat wordt in het projectgebied (Fig. 19) gekenmerkt door sequentie 11c: de basis van de sequentie wordt gevormd door marienen en estuariene getijdenafzettingen van het Eemiaan. Daarop rust een eolische afzetting van het Weischeliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Deze eolische afzetting van zand tot zandleem kan lokaal afwezig zijn. Daarna is een getijdenafzetting afgezet (marien en estuarien) van het Holoceen (Bogemans & Bateman 2006).

2.3.1.2. Bodemtype

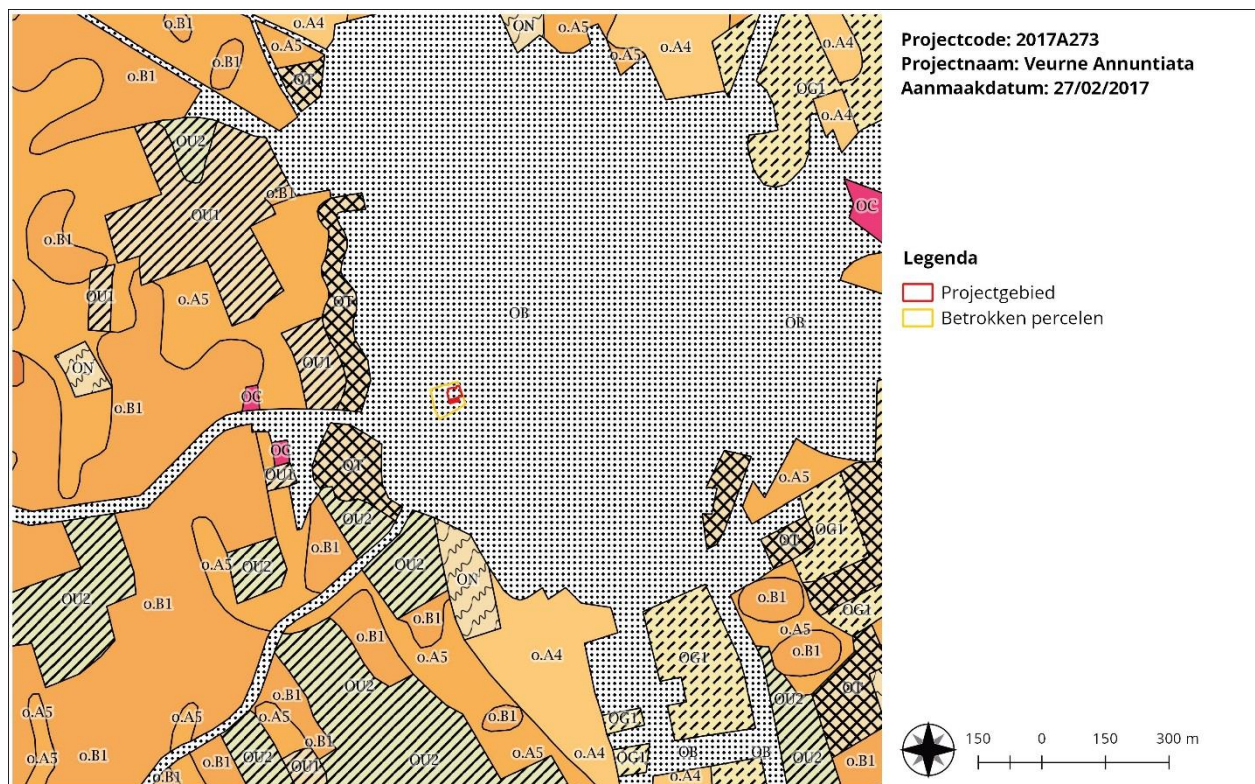
Het projectgebied ligt in stedelijk gebied en is gekarteerd als OB, een antropogeen bebouwd bodemtype (Fig. 20) (Van Ranst en Sys 2000).

2.3.1.3. Bodemerosie

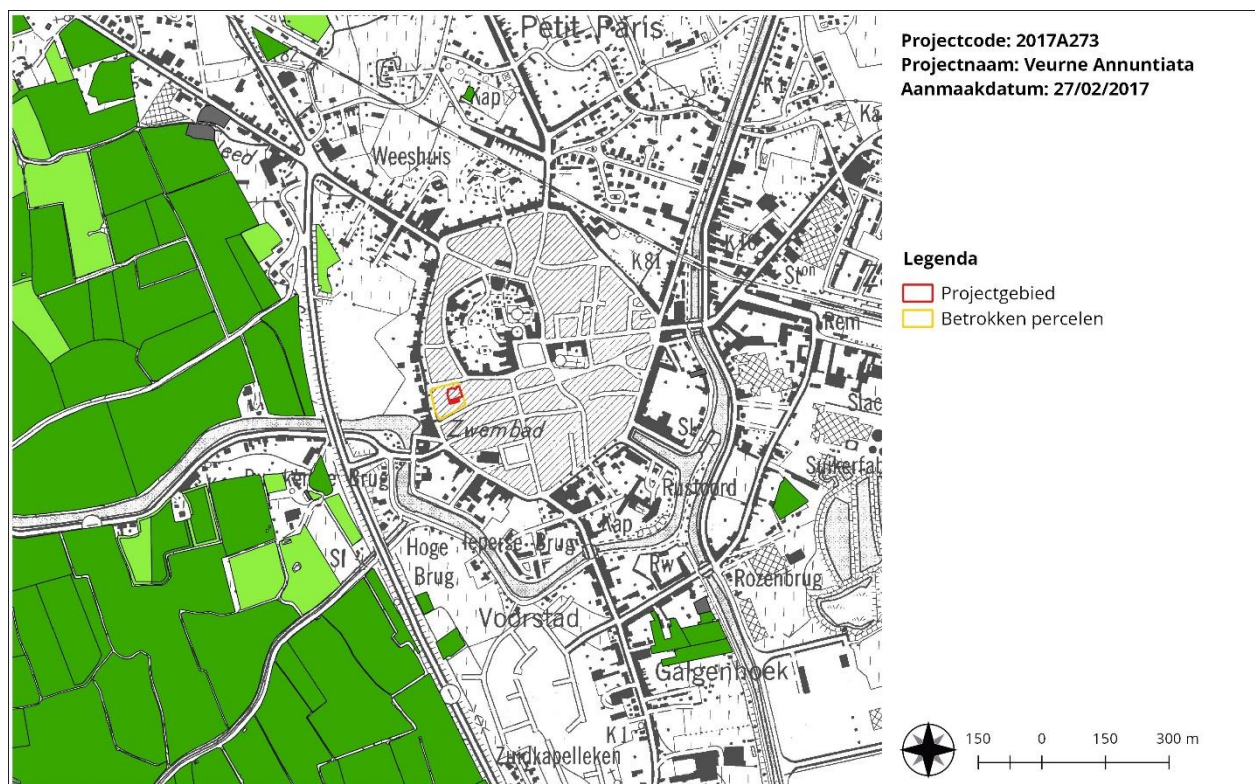
Het projectgebied ligt in stedelijk gebied en is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart (Fig. 21).

2.3.1.4. Bodemgebruik

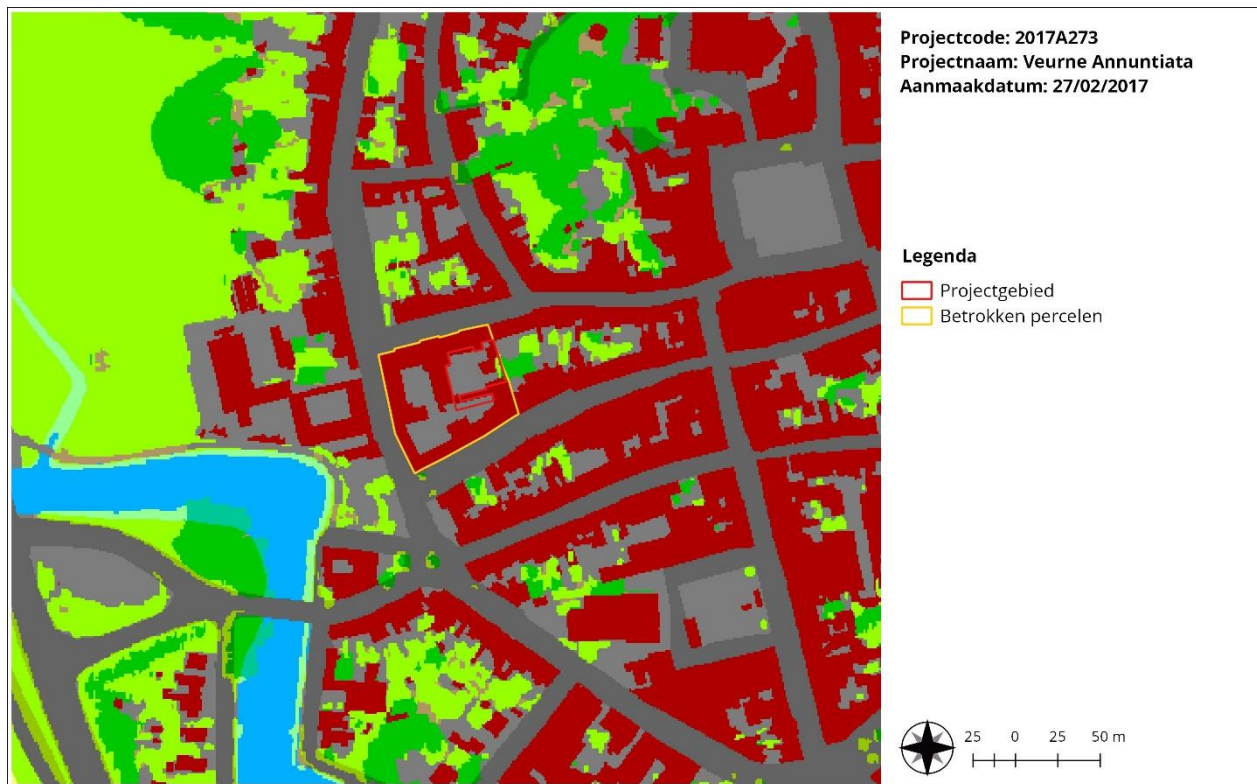
Op de bodembekdeckingskaart staat het projectgebied gekarteerd als bebouwing en afgedekte oppervlakten (Fig. 22).

Figuur 20: de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

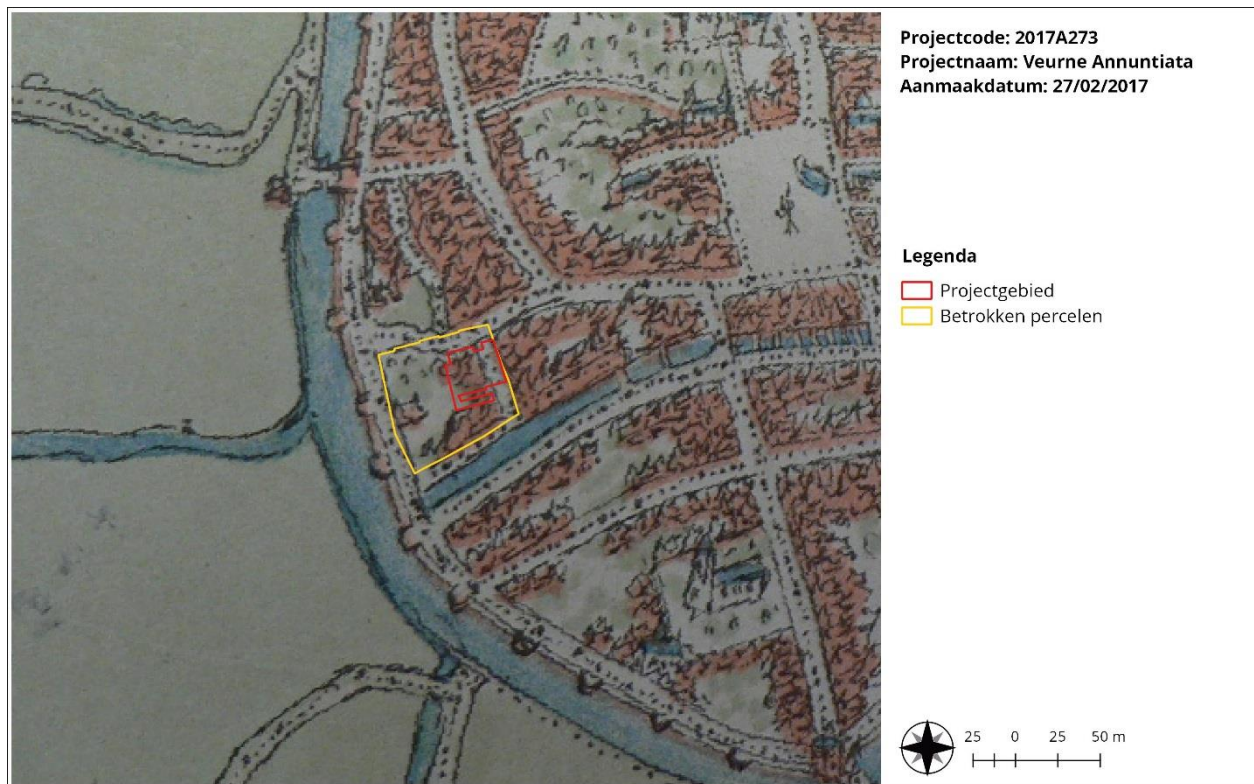
Figuur 21: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 22: de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

2.3.2 Historisch-cartografische situering

De oudste kaart met relevante informatie over het projectgebied is die uit de 'stedenatlas' van Jacob van Deventer (1550-1565). De kaart (Fig. 23) toont het projectgebied gevat tussen de huidige Vleeshouwerstraat in het noorden en de Calonne- of Vuldergracht in het zuiden. In het westen worden de betrokken percelen begrensd door de weg langs de binnenzijde van de 14de eeuwse stadsmuur. Hoewel we rekening moeten houden met een eventuele foutmarge bij het georefereren van de kaart, lijkt het er op dat de oostelijke zone van het projectgebied wordt ingenomen door een weg, een noord-zuidverbinding tussen de Vleeshouwerstraat en de Calonne. Hierlangs situeert zich niet nader te bepalen bewoning. De volders huisden vooral in het zuidelijk deel van de betrokken percelen langs de Calonne en dus buiten het eigenlijk gebied van de geplande werken (Lehouck 2001). De Vleeshouwerstraat wordt al in 1240 vermeld als *Potteregraght*, maar het is niet duidelijk of deze pottenbakkers dan wel ten noorden of ten zuiden van de Vleeshouwerstraat waren gevestigd. Archeologisch onderzoek eind jaren 1980 (zie infra voor detail) bracht weinig middeleeuwse bewoningsporen aan het licht, laat staan artisanale activiteiten (Termote et al. 1989). Ten westen van de huizen situeert zich een groot open binnengebied dat zich uitstrekt tot aan de stadswal.

Figuur 23: het projectgebied op de kaart van Jacob van Deventer (1550-1565) (©Geopunt)

Figuur 24: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt)

De Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) vertoont problemen met de georectificatie waardoor het projectgebied te veel naar het westen wordt geprojecteerd (Fig. 24). De 18de eeuwse kaart toont de percelen na complete reconversie tijdens het begin van de 17de eeuw. De civiele invulling van de percelen met onder andere een weg en huizen, heeft plaats gemaakt voor het kloostergebouw van de Norbertinessen. Deze religieuzen vestigen zich in het begin van de 17de eeuw in een aantal huizen aan de overkant van de Vleeshouwerstraat. In de jaren 1620 worden de betrokken percelen aangeschaft. De bouw van het *nieuw klooster* start in 1640 (Termote et al. 1989, 27).

Figuur 25: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt)

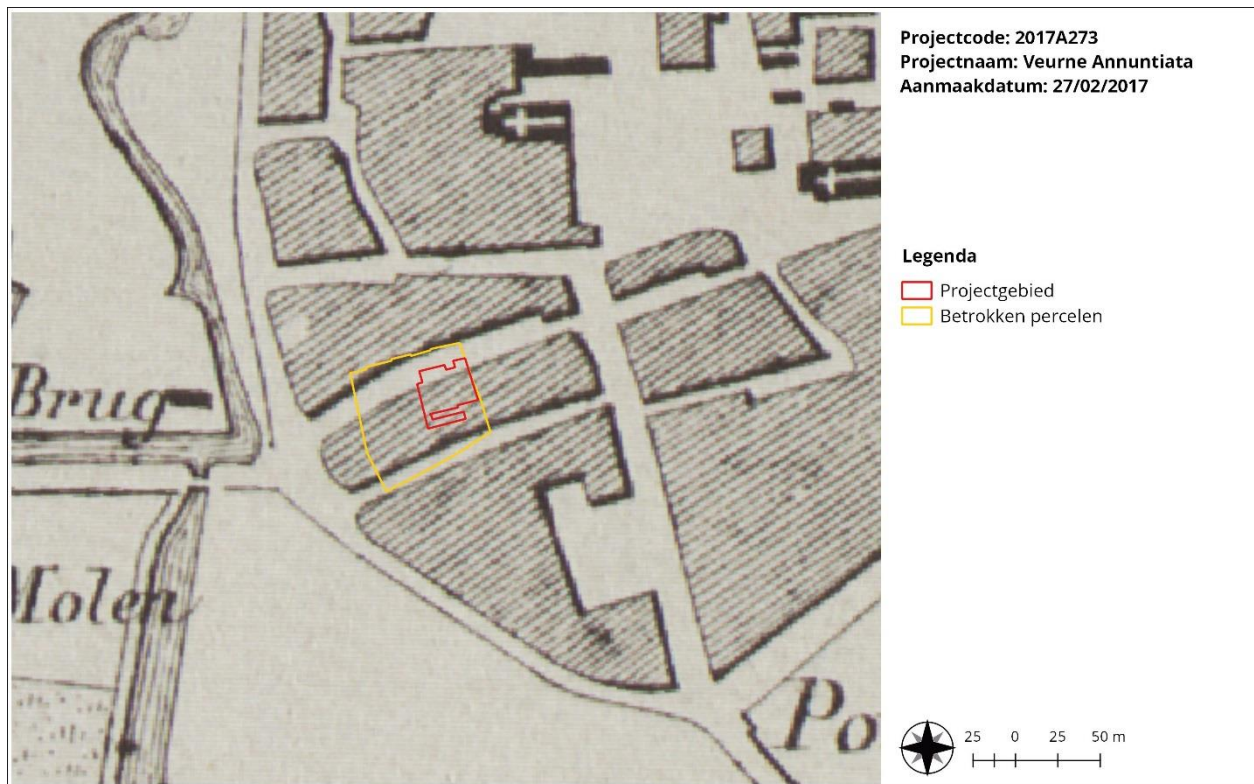
Een detail van dit klooster vinden we op het opmetingsplan van L. Fontaine dat werd opgemaakt in 1784 (Fig. 25). Het klooster werd gesloten in 1783 na het Edict van Keizer Jozef II, waarna opmeting voor verkoop volgden. Hoewel we ook hier moeten rekening houden met een zekere foutmarge op vlak van georectificatie, kunnen we stellen dat het projectgebied zich situeert ter hoogte van de kloostergebouwen. De zuid- en westvleugel en een deel van de pandgang rond de centrale kloostertuin vallen binnen de grenzen van het projectgebied net als een aantal bijgebouwen ten zuiden van de tweede kloostertuin. De noordvleugel met kapittelzaal en de kerk vallen buiten het projectgebied. Alle gebouwen dateren in de loop van de 17de eeuw met een bestaande kern uit de 16de eeuw (gebouwen

langs de Vleeshouwerstraat). Op het moment dat het opmetingsplan werd opgemaakt, waren al een aantal van de kloostergebouwen verkocht. Het klooster wordt na 1783 grotendeels afgebroken. Enkel een deel van de kerk blijft bewaard (noordoosthoek van het plan 1784) omdat het volume wordt omgebouwd tot de classicistische woning Vleeshouwerstraat 18 (Termote et al. 1989).

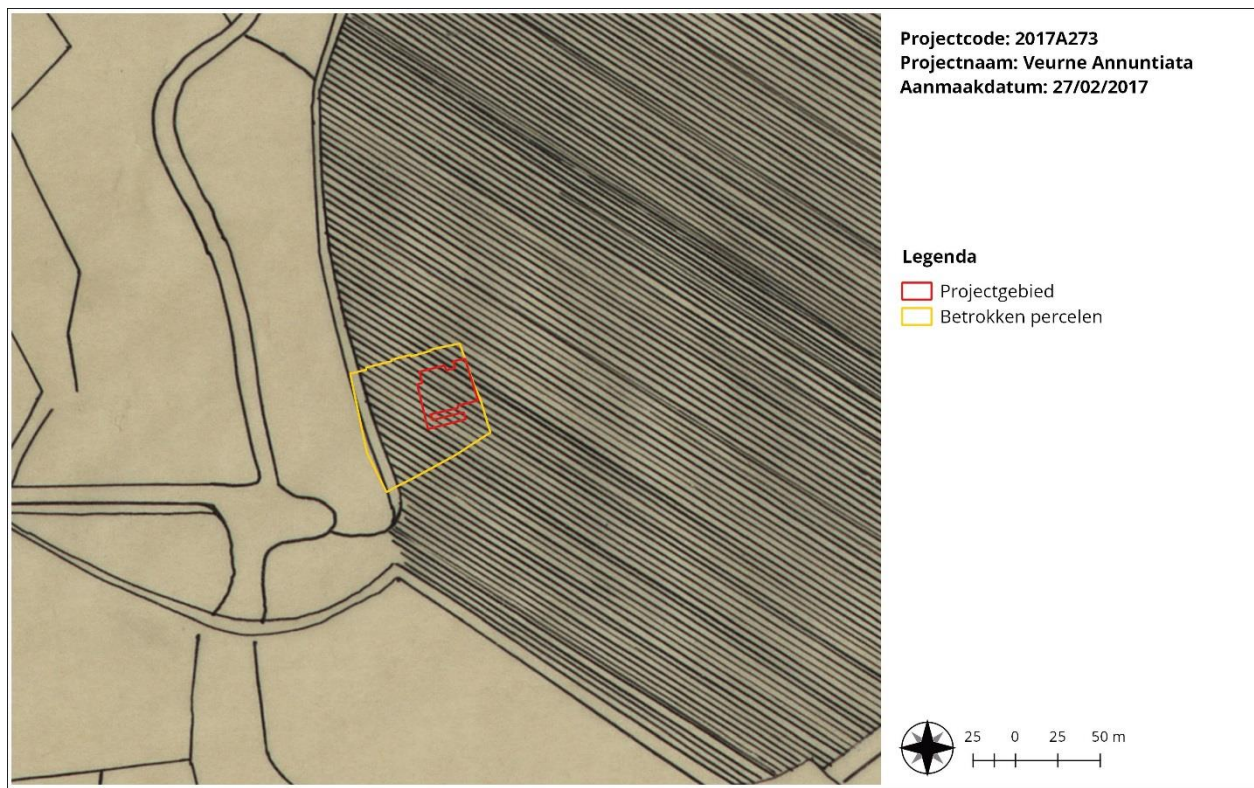
De Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (Fig. 26) en de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (Fig. 27), beiden uit de 19de eeuw, bieden weinig informatie over de verdere evolutie binnen het projectgebied. Hetzelfde kan gezegd worden voor de Popp-kaart, opgesteld tussen 1842-1879 (Fig. 28). Op al deze kaarten is de zone van het projectgebied niet in detail ingetekend.

Figuur 26: het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)

Figuur 27: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt)

Figuur 28: het projectgebied op het Popp-kadaster (1842-1879) (©Geopunt)

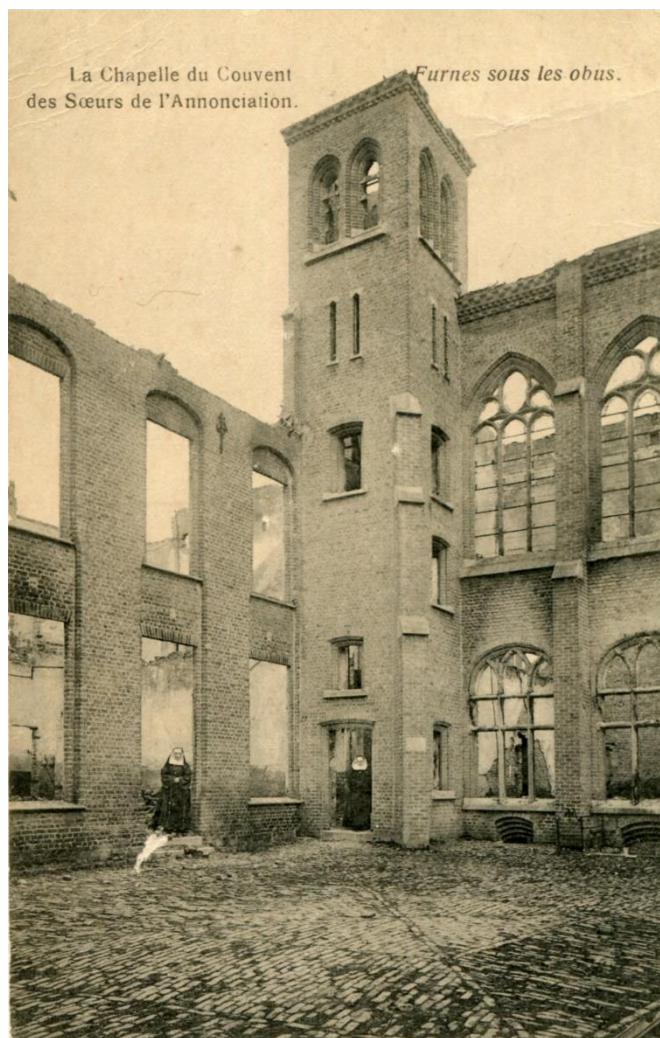

Figuur 29: het projectgebied op een anonieme kadasterkaart 1854

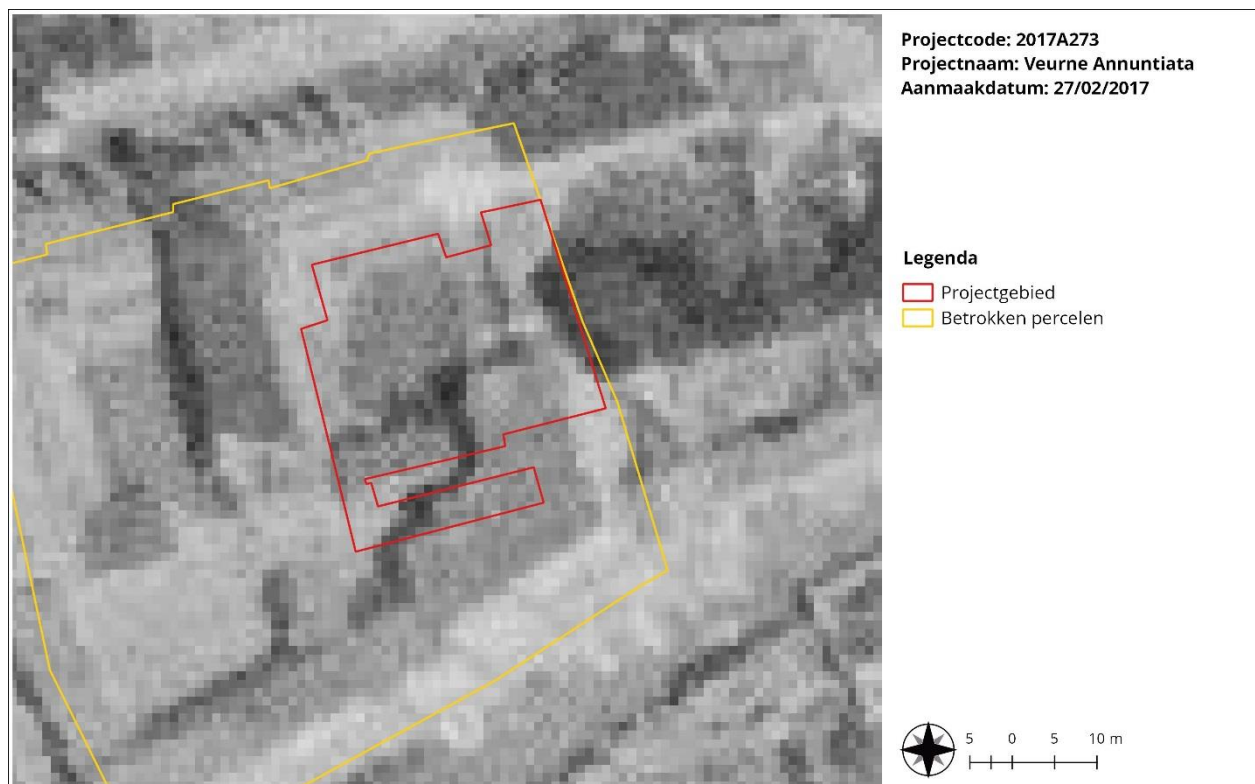
Een bruikbare cartografische bron vinden we terug in een kadasterplan uit 1854 (Fig. 29). Hier zien we de nieuwe invulling van de betrokken percelen. Het huis Vleeshouwerstraat 18 (net ten oosten van het projectgebied) is het enige gebouw dat zijn oorspronkelijk volume heeft behouden door een reconversie van de kerk tot woning. De andere gebouwen van de Norbertinessen zijn al afgebroken. Archeologisch onderzoek ter hoogte van Vleeshouwerstraat 18 toonde de intensiteit van deze sloopwerken aan met slechts in een beperkte zone een enkele baksteenrij uit de fundering bewaard (zie ook infra bij §2.3.3). Op de kadasterkaart zien we de eerste gebouwen van het Annunciaten-klooster. Deze orde arriveert in 1830 in Veurne en legt de basis voor het huidige Annunciata-instituut. Langs de Vleeshouwerstraat een aantal nieuwe volumes die weliswaar de breedte van de oorspronkelijke percelen volgen, maar duidelijk verschillen in diepte en vormgeving ten opzichte van de oorspronkelijke kloostergebouwen. Op het achterliggende binnengebied, in de zone van de geplande werken verschijnen ook een aantal nieuwe bouwvolumes.

De volgende cartografische bronnen dateren eind 19de – 20ste eeuw. Het gaat om diverse versies van de Topografische Kaart van België. De kaartversie opgesteld in de periode 1860-1873 toont de verder uitbouw van het klooster in westelijke richting. Zo is er de bouw van een bijkomende dwarsvleugel op de Vleeshouwerstraat ter hoogte van de huidige

kapelvleugel. Ook langs de Vleeshouwerstraat en de Oude Beestenmarkt wordt er verder gebouwd in. Op de kaart van 1881-1904 zien we nu ook bebouwing langs de huidige Daniel De Haenelaan. Op het einde van WOI wordt het Annunciaten-klooster deels verwoest door bombardementen. Vooral de zone rond de kapelvleugel krijgt het hierbij zwaar te verduren (Fig. 30). Vanaf 1921 wordt de gebouwen hersteld.

Figuur 30: zicht op de verwoeste kapelvleugel van het Annunciatenklooster in 1918 (© privécollectie WESTHOEK verbeeldt)

Figuur 31: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)

Figuur 32: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt)

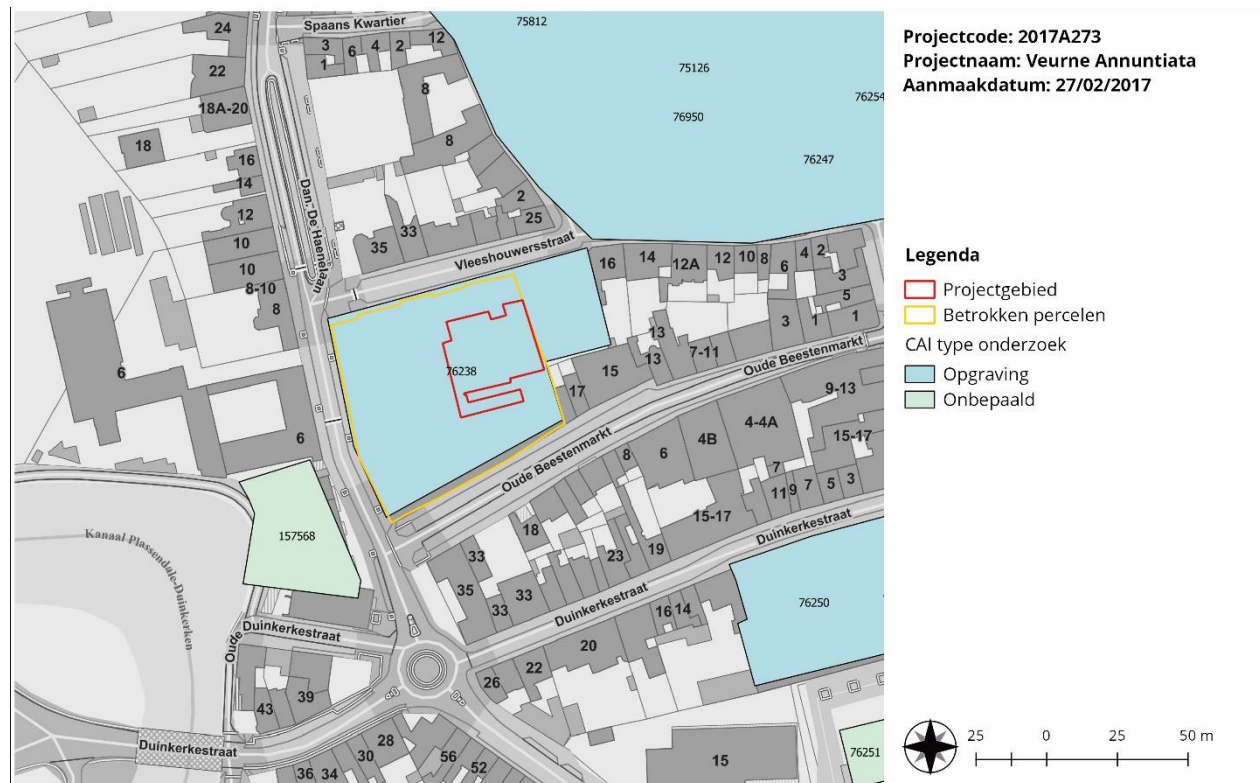
Tenslotte bespreken we nog de orthofoto's uit 1971, de periode 1979-1990 en de periode 2013-2015. Op de luchtfoto van de orthofoto uit 1971 (Fig. 31) zien we de school in zijn actuele layout: met schoolgebouwen langs de Vleeshouwerstraat, de Daniel De Haenelaan, de Oude Beestenmarkt en de perceelsgrens met Vleeshouwerstraat 18. Het binnengebied wordt verder opgedeeld in drie open ruimten door een aantal haakse bijgebouwen, waaronder de voormalige kapelvleugel. De geplande werken situeren zich in de noordoostelijke hoek van het schoolcomplex, op en rond één van de drie binnenkoeren. Het kantoor en de werkplaats langs de perceelsgrens met de Vleeshouwerstraat 18 is al aanwezig net als de doorgang naar het aangrenzende perceel. De orthofoto uit de periode 1979-1990 verschaft vrijwel hetzelfde beeld (Fig. 32). Op de orthofoto uit de periode 2013-2015 zien we twee bijkomende constructies ter hoogte van de doorgang naar Vleeshouwerstraat 18. Het gaat om de bestaande bergingen aan weerszijde van de doorgang (Fig. 33).

Figuur 33: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 2013-2015 (©Geopunt)

2.3.3. Archeologische situering

Projectgebied en omgeving

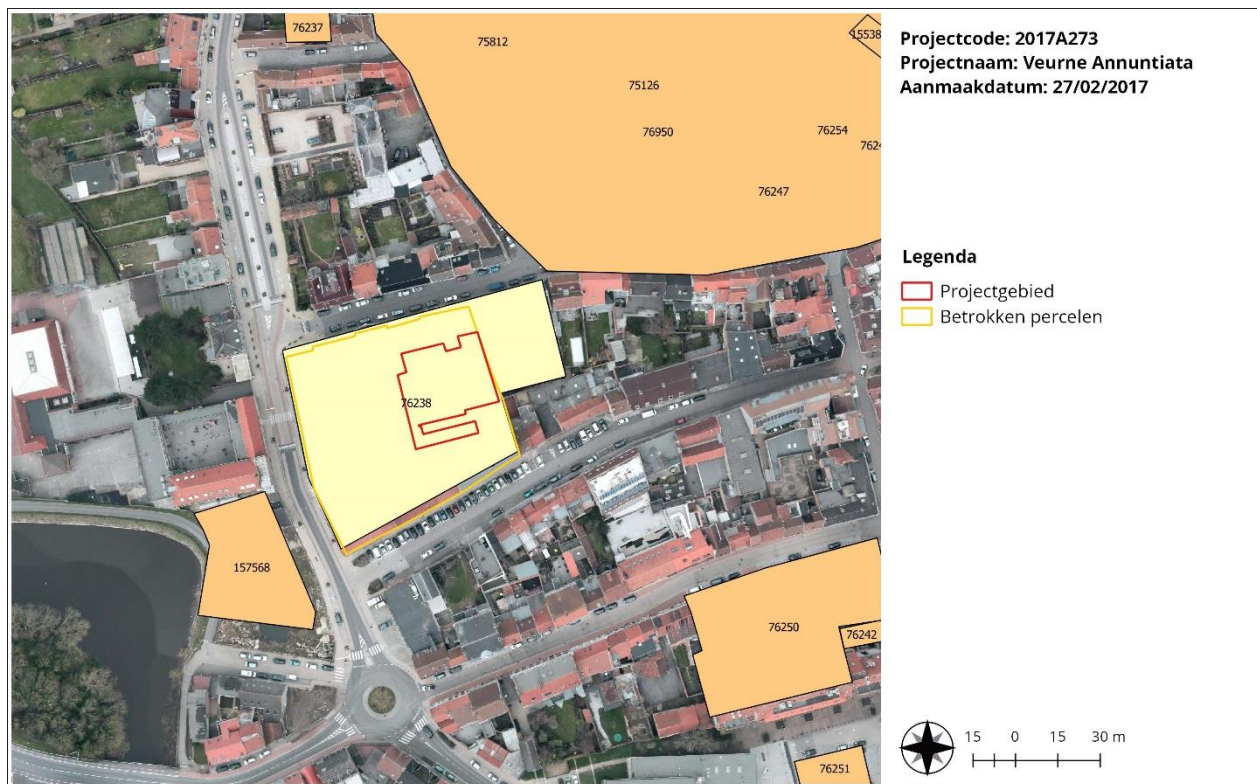

Figuur 34: CAI-data op de actueel kadaster met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt)

De historische bronnen en de CAI wijzen op menselijke aanwezigheid binnen de contouren van het stedelijk gebied van Veurne sinds de vroege middeleeuwen. Historisch wordt Veurne de eerste keer vermeld in 877 als *Furnu*. De nederzetting ontstond vermoedelijk rond een circulaire vluchtburch, kaderend in een reeks versterkingen gebouwd eind 9de eeuw langs de Vlaamse en de Zeeuwse kust tegen de dreigende invallen van de Noormannen (zogenaamde *castella recens facta*) (Verhulst A. 1999). Het circulaire tracé van deze versterking is nog steeds aanwezig in het huidige stratenplan (tracé Zwartenonnestraat – Pannenstraat – Noordstraat – Vleeshouwerstraat).

De historische stadskern van Veurne is sinds de jaren 1970 dan ook geregeld het onderwerp van archeologisch onderzoek (Fig. 34). In en rond het projectgebied werden diverse opgravingen uitgevoerd door onder andere Johnny De Meulemeester en Johan Termote. De eerste auteur concentreerde zich hierbij vooral op de stadsgenese van Veurne en de ontwikkelingen in het burchtareaal. Termote stond in voor het archeologisch onderzoek van talrijke middeleeuwse en vroegmoderne gebouwen in de binnenstad, waaronder ook het Norbertinessenklooster gesitueerd binnen het projectgebied.

In de Zwartenonnenstraat werd door De Meulemeester de 9de eeuwse gracht van de vluchtburg aangesneden (ID 75812). Hierover zat bewoning in de vorm van houten huizen die vermoedelijk pas in de 11de eeuw dateert. Verder onderzoek toonde aan dat permanent bewoning binnenin de vluchtburg pas in deze periode moet gesitueerd worden. Opgraving bracht een dik nivelleringspakket aan het licht met 11de eeuwse ceramiek erin. Op de nivelleringslaag werden twee houtconstructies aangetroffen (ID 76950) (De Meulemeester 1978). Nadien wordt het terrein door de Graven van Vlaanderen verder ingericht als burchtsite met de aanleg van een aantal openbare gebouwen (ID 76254). Via topografie en opgraving werd de bouw van een motte aangetoond met een motteplateau van aanvankelijk ca. 100 m². Deze burchtsite wordt in een latere fase tot het dubbel vergroot en een groot natuurstenen zaalvormig gebouw wordt opgetrokken (ID 75126).

Figuur 35: CAI-data op de actuele orthofoto met aanduiding van brede datering (©Geopunt)

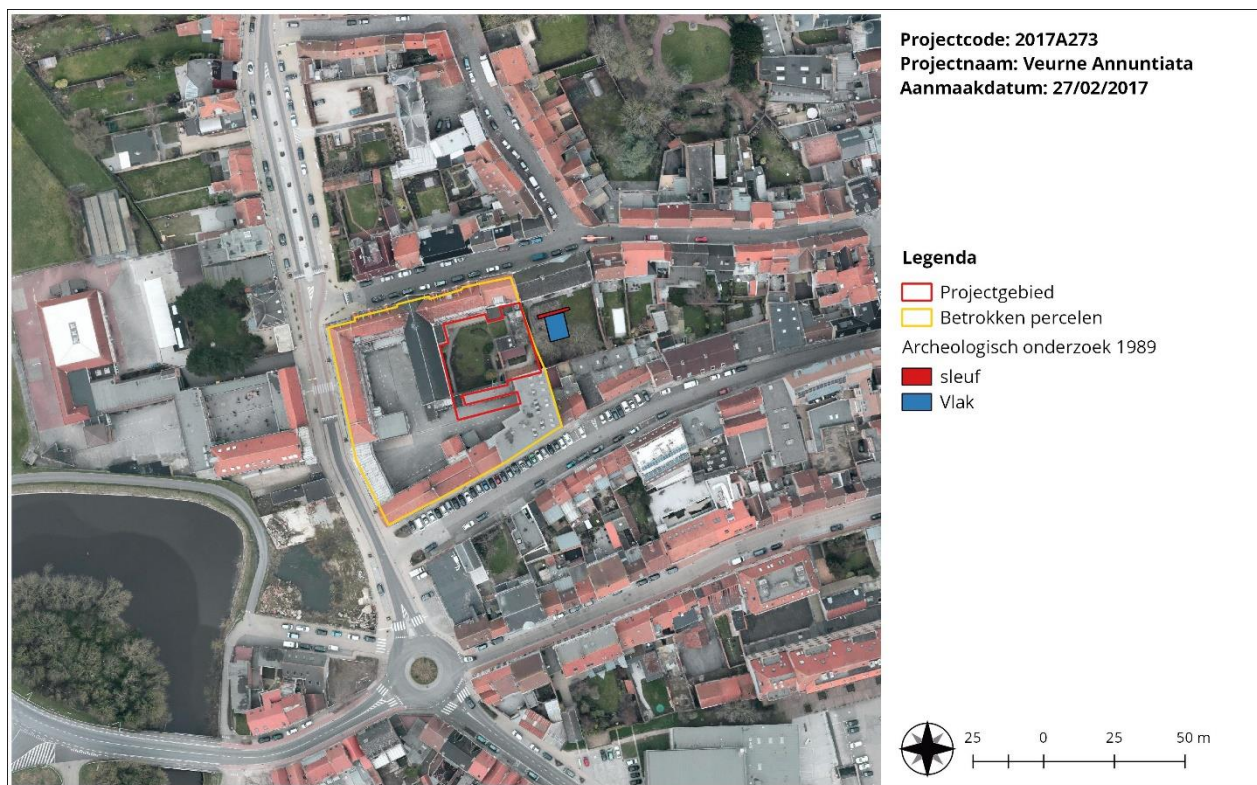
CAI records 76250 en 76251 verwijzen naar het archeologisch onderzoek door Termote van de verdwenen Sint-Denijskerk waarbij de evolutie van Romaans zaalkerkje tot hallekerk werd aangetoond. Verder leverde het onderzoek talrijke middeleeuwse graven op en sporen van een klokkengieterij (Termote 1993). CAI record 157568 tenslotte verwijst naar een vondstmelding. Bij werken werden zware funderingen in gele baksteen van twee

halfcirkelvormige baksteenstructuren aangesneden. Vermoedelijk gaat het om twee flanketorens van de middeleeuwse Duinkerkse poort.

Archeologisch onderzoek Vleeshouwerstraat 18

CAI record verwijst naar het archeologisch onderzoek dat in de periode 1988-1989 werd uitgevoerd op het binnengebied achter de Vleeshouwerstraat 18. Het onderzoek kaderde in een thematisch project met betrekking tot de geschiedenis van de voormalige Norbertinessenabdij en werd uitgevoerd door een aantal leerlingen onder ervaren leiding van Termote (Termote 1993).

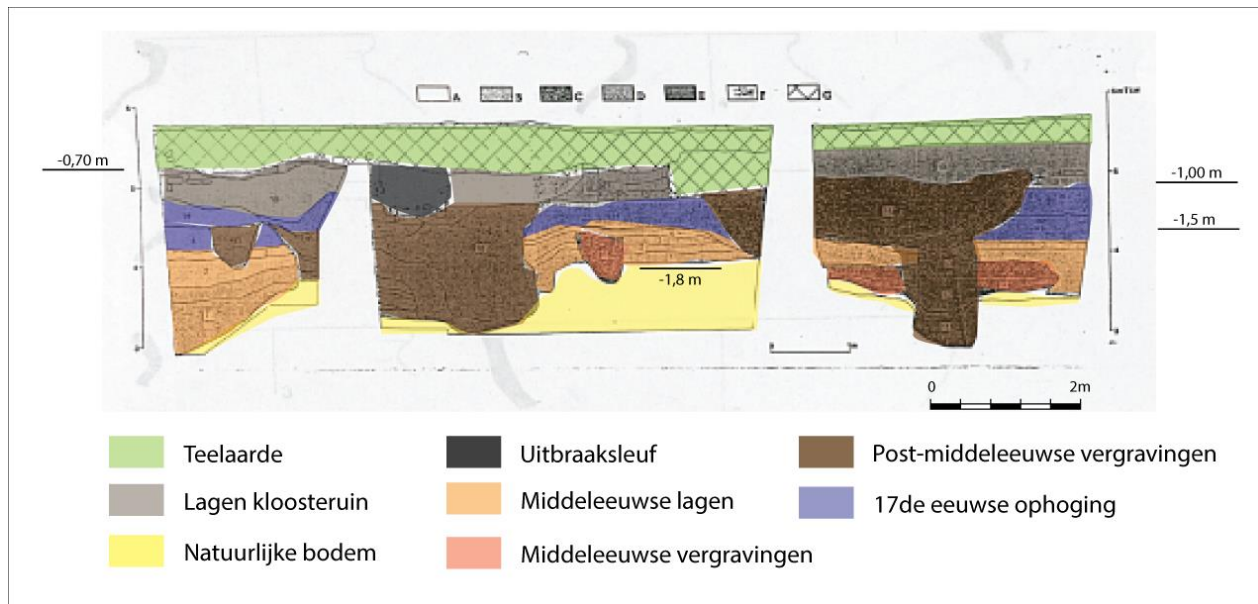
Een 12 meter lange sleuf werd getrokken parallel met de achtergevel van het pand Vleeshouwerstraat 18. De sleuf sneed hierbij dwars de kloostertuin en de oostelijke pandgang. Aansluitend werd een vlakopgraving uitgevoerd gericht op de noordoosthoek van de zuidvleugel en de het zuidelijk deel van de pandgang (Fig. 36).

Figuur 36: orthofoto 2013-2015 met aanduiding van opgravingsleuf en -vlak van de opgraving in 1989 (naar Termote et al. 1989)

Volgende stratigrafie werd opgetekend: de top van de natuurlijke bodem bevindt zich op ca. -1.8 m (vermoedelijk top van een kreekrug). Daarboven situeren zich een aantal

middeleeuwse lagen. Vermoedelijk gaat het om een aantal looplagen afgewisseld door ophogingslagen. De oudste lagen bevatten ceramiek uit de periode 11de-12de eeuw. Een aantal vergravingen doorsnijden deze lagen. Er is ook sprake van enkel verspreide paalsporen. De jongste middeleeuwse lagen dateren in de 15de eeuw. Vermoedelijk bij de bouw van het klooster in de 17de eeuw worden de percelen verder opgehoogd en geëffend. Het jongste loopvlak van de kloostertuin situeert zich op ca. -0,70 m (Termote 1993).

Figuur 37: Opgefrist en vereenvoudigd profiel van de opgraving in 1989 (naar Termote et al. 1989)

Tijdens de vlakopgraving werden in de pandgang een aantal graven aangetroffen. Opmerkelijke vaststelling was ook de totale uitbraak van de kloosterconstructies. Slechts in enkele zones was het een enkele steenlaag van de fundering bewaard. Van de meeste constructies kon enkel nog de uitbraaksleuf worden vastgesteld (zie ook profiel, Fig. 37). Verder valt het ook op dat sporen van oudere middeleeuwse constructies erg beperkt zijn.

2.3.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

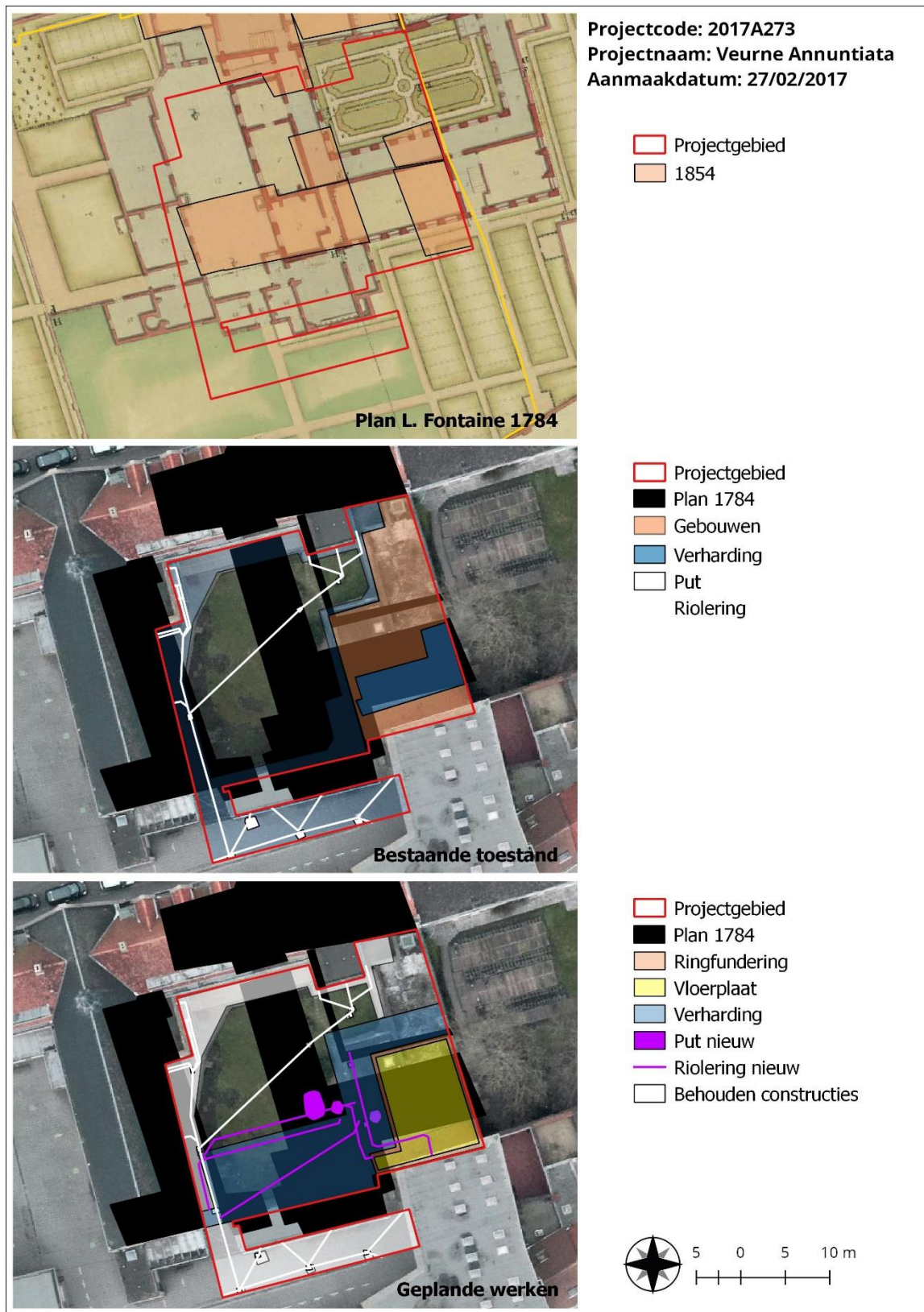
Het projectgebied bevindt zich in de archeologische zone 'Historische stadskern van Veurne'. De oudste kaart met relevante informatie over het projectgebied is die uit de 'stedenatlas' van Jacob van Deventer (1550-1565). De kaart toont het projectgebied gevat tussen de huidige Vleeshouwerstraat in het noorden en de Calonne- of Vuldergracht in het zuiden. In het westen worden de betrokken percelen begrensd door de weg langs de binnenzijde van de 14de eeuwse stadsmuur. De kaart toont binnen het projectgebied bewoning en een noord-zuidgeoriënteerde weg. Traditioneel wordt er in deze zone van de middeleeuwse stad een

ambachtelijk kwartier gesitueerd met voornamelijk pottenbakkers en volders. Archeologisch onderzoek op het aangrenzend perceel bracht weinig sporen van middeleeuwse bewoning of artisanale activiteiten aan het licht (Termote et al. 1989).

Een tweede belangrijk hoofdstuk in de geschiedenis van de betrokken percelen betreft de bouw van het Norbertinessenklooster. De Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) toont het projectgebied na complete reconversie: de civiele invulling van de percelen met onder andere de weg en de huizen, heeft plaats gemaakt voor een kloostergebouw. De oudste gebouwen situeren zich langs de Vleeshouwersstraat en zijn in oorsprong 16de eeuwse huizen. De rest van het klooster wordt gaandeweg opgetrokken in de loop van de 17de eeuw. Het opmetingsplan van L. Fontaine uit 1784 toont het klooster in detail: de zuid- en westvleugel en een deel van de pandgang rond de centrale kloostertuin vallen binnen de grenzen van het projectgebied net als een aantal bijgebouwen ten zuiden (en mogelijk ook ten westen) van de tweede kloostertuin. De noordvleugel met kapittelzaal en de kerk vallen buiten het projectgebied.

Binnen het projectgebied is de impact van de 19de en 20ste eeuwse constructiewerken op het bodemarchief groot. Een kadasterplan uit 1854 toont de bouw van twee volumes ter hoogte van de centrale kloostertuin, en meer bepaald ter hoogte van de zuidelijk pandgang en de oostvleugel. De impact van de diverse 20ste eeuwse schoolgebouwen is zo mogelijk nog groter. Het archeologisch onderzoek op het binnengebied achter Vleeshouwersstraat 18 wijst bovendien op oudere historische verstoringen: de bouw van het klooster tijdens de 17de eeuw heeft duidelijk een negatieve impact gehad op de bewaring van middeleeuwse of mogelijke oudere bewoningsporen. De afbraak van het klooster na 1783 is grondig gebeurd. Bestaande muren en structuren werden vrijwel volledig uitgegraven terwijl het terrein werd opgehoogd en genivelleerd.

2.3.5. Synthese

Figuur 38: synthese plan geprojecteerd op de hedendaagse orthofoto (©Geopunt)

Deze synthese brengt de resultaten uit het landschappelijke, archeologische en historisch-cartografisch assessment in confrontatie met de geplande werken. De beschikbare bronnen leveren voldoende informatie om de vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden:

- *Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?*

Het projectgebied heeft zonder twijfel een hoog archeologisch potentieel. De kaart van Jacob van Deventer wijst op de aanwezigheid van middeleeuwse en vroegmoderne bewoning binnen de grenzen van het projectgebied. Topografie en bronnenmateriaal suggereert de aanwezigheid van een artisanaal kwartier in de omgeving van de Vleeshouwersstraat sinds de 13de eeuw. Vanaf de 17de eeuw worden de betrokken percelen in gebruik genomen door de Norbertinessen van Veurne. Zij bouwen hier een nieuw klooster dat deels binnen de grenzen van het projectgebied valt. Ook de aanwezigheid van eventueel oudere sporen kan niet worden uitgesloten gezien de landschappelijke en topografische situatie van het projectgebied.

- *Wat is de bewaringstoestand van bodem en eventuele site(s) in het projectgebied?*

De bewaringstoestand is slecht, in die zin dat de bodem en eventuele sites in grote mate zijn vernietigd. Vooral het historisch landgebruik heeft er voor gezorgd dat een deel van het projectgebied is verstoord (zie Fig. 38 voor syntheseplan).

Archeologisch onderzoek op het aangrenzend perceel toont een aantal historische verstoringen: zo had de bouw van het klooster tijdens de 17de eeuw een grote impact op eventuele oudere archeologische sporen. Om het terrein bouwrijp te maken werden bestaande structuren verwijderd vooraleer het terrein werd opgehoogd en genivelleerd. De afbraak van het klooster tijdens de 19de eeuw is dan weer zo grondig gebeurd muren en constructies vrijwel integraal werden uitgegraven. In een enkel geval is een enkele baksteenlaag van de fundering bewaard. Elders werd resten van het klooster geattesteerd in de vorm van uitbraaksleuven.

De grootste verstoring betreft echter de 19de en 20ste eeuwse bouwactiviteit op het terrein. Wanneer we het kadastraal plan van 1854 samenbrengen met de 20ste eeuwse constructies van het Annuntiata-Instituut, wordt duidelijk dat vrijwel de volledige zone waar er werken met ingreep op de bodem zijn gepland al in het verleden werd geroerd door bouwwerken: de zuidelijke zone van de binnenplaats waar de aanleg van riolering en verharding is voorzien, was bebouwd in de periode 1854. Ter hoogte van

het geplande sanitaire blok was eveneens al in de 19de eeuw een kleiner gebouw aanwezig. Momenteel bevinden zich hier nog een aantal schoolgebouwen uit de 20ste eeuw.

- *Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?*

De impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed is beperkt: (i) de geplande werken situeren zich voornamelijk in zones die al grondig werden verstoord tijdens (voornamelijk) de 19de en 20ste eeuw (zie hiervoor ook het syntheseplan bij Fig. 38) en de impact van de geplande werken is overwegend niet groter dan de impact van deze 19de en 20ste eeuwse bouwactiviteit; (ii) de geplande verstoring overschrijdt enkel lokaal een diepte van -1,00 m bij de aanleg van de septische put, de regenwatercisterne en de bezinkput. De impact op de verticale stratigrafie en eventueel bewaarde archeologische lagen is dus ook eerder beperkt (zie hiervoor ook het profiel bij Fig. 37).

Met betrekking tot de rioleringswerken. Algemeen wordt er uit gegaan van een behoud en/of opwaardering van de bestaande riolering. De bestaande riolering wordt gecontroleerd en waar nodig worden installaties vernieuwd. De impact hiervan blijft dan ook grotendeels beperkt tot de impact van de aanleg van de bestaande installaties. Enkel in het zuidelijk deel van de binnenkoer worden nieuwe afvoerleidingen voorzien, net als een regenwatercisterne en een bezinkput. Tijdens de 19de eeuw bevond zich in deze zone een bouwvolume waarvan de aanleg minstens een even grote impact had op de bodem. Met betrekking tot de regenwatercisterne (3,55 x 2,4 m, en 2,47 m diep fundering incl.) en de bezinkput (Ø 1,49 tot op ca. 1,65 m, fundering incl.) moet er ook rekening worden gehouden met de historische verstoring bij de aanleg van de reeds bestaande cisterne met een oppervlakte 20 m² tot 1,5 m diep. De geplande werken buiten de contouren van de historische verstoringen zijn eerder klein.

Wat betreft de bouw van het nieuwe sanitaire blok wordt er gebruik gemaakt van een ringfundering waarbij de funderingszool voor de buitenmuren is voorzien op -1,0 m diepte. De vloerplaat tussen de fundering heeft een beperkte impact tot op -0,30 m diepte. De impact op de bodem van deze werken is dan ook overwegend kleiner dan de impact van het historisch landgebruik en de aanleg van de bestaande constructies. Hetzelfde geldt voor het geplande rioleringsnet onder de nieuwbouw, en de dubbele sifon-/toezichtput met een maximale diepte tot op -0,50 m. Lokaal moet er rekening gehouden met een impact tot op een diepte van -1,75 m bij de aanleg van de prefab

septische betonput (Ø 2,20). Mogelijk blijft ook hier de impact beperkt, gezien de bestaande cisterne (zie supra) die zich deels in deze zone bevindt tot op een diepte van -1,5 m.

De geplande verharding van betonstraatstenen op fundering beperkt zich grotendeels tot zones waar in de 19de eeuw of vandaag nog gebouwen aanwezig zijn. De impact van de geplande werken (-0,25-0,35 m) is sowieso kleiner dan de impact van de historische bouwactiviteit.

- *Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?*

Het potentieel op kennisvermeerdering is klein tot zeer klein: (i) De verstoring van het bodemarchief door antropogene activiteiten sinds de 19de eeuw is groot. Zeker binnen de contouren van de geplande werken. Niet verstoorde zones waar verdergezet archeologisch onderzoek tot kennisvermeerdering kan leiden zijn beperkt (zie ook argumentatie vorige onderzoeksvraag); (ii) de impact van de werken op de verticale stratigrafie is sowieso beperkt: de impact van de verharding en de vloerplaat is eerder beperkt (-0,25-0,35). Lokaal wordt dieper gegraven in functie van de riolering (diepte bestaande riolering, te bepalen), de sifonputten (-0,5 m) en de ringfundering (-1,0 m). Enkel voor de aanleg van de septische put (-1,75 m), de regenwatercisterne (-2,47 m) en de bezinkput (-1,49) wordt dieper gegraven. Los van eventuele verstoring betekent dit dat sowieso enkel lokaal archeologische lagen worden bereikt van de 17de eeuw of ouder (zie ook profiel bij Fig. 37), en dat er slechts een beperkte kans is op de nodige ruimtelijke inzichten om tot kennisvermeerdering te komen.

- *Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?*

De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leverden voldoende informatie om aan te tonen dat het potentieel tot kennisvermeerdering klein tot zeer klein moet worden ingeschat.

Verder archeologisch onderzoek lijkt kosten-baten niet aangewezen en er is dan ook geen noodzaak tot het opstellen van een kader ter exploitatie van het archeologisch potentieel.

2.3.7. Samenvatting van het onderzoek

Het Annuntiata-instituut plant de aanleg van een nieuw sanitair blok op twee percelen gekend bij het kadaster onder de nummers: 1e Afd. Veurne; Sectie A; nr.440K2 en deel van 418A. De totale oppervlakte van de percelen betreft 4594 m² (>3000m²) waarvan 417,35 m² (>1000m²) wordt geroerd door geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht. Het bureauonderzoek dat is uitgevoerd had in de eerste plaats tot doel het archeologisch potentieel van het projectgebied te bepalen op basis van bestaande landschappelijke, archeologische en historisch-cartografische bronnen.

Het projectgebied heeft zonder twijfel een hoog archeologisch potentieel. De kaart van Jacob van Deventer wijst op de aanwezigheid van middeleeuwse en vroegmoderne bewoning binnen de grenzen van het projectgebied. Topografie en bronnenmateriaal suggereert de aanwezigheid van een artisaan kwartier in de omgeving van de Vleeshouwersstraat sinds de 13de eeuw. Vanaf de 17de eeuw wordende betrokken percelen in gebruik genomen door de Norbertinessen van Veurne. Zij bouwen hier een nieuw klooster dat deels binnen de grenzen van het projectgebied valt. Ook de aanwezigheid van eventueel oudere sporen kan niet worden uitgesloten gezien de landschappelijke en topografische situatie van het projectgebied.

De bewaringstoestand van de bodem en eventueel archeologisch erfgoed is echter slecht. Het historisch landgebruik heeft er voor gezorgd dat een deel van het projectgebied is vergraven en verstoord. De bouw (17de eeuw) en afbraak (19de eeuw) van het Norbertinessenklooster heeft ongetwijfeld impact gehad op eventueel oudere sporen. De bouwactiviteit tijdens de 19de eeuw (Annunciaten-klooster) en 20ste eeuw (schoolgebouwen) hebben ook hun impact gehad op de archeologische resten van het Norbertinessenklooster. Tenslotte vermelden we ook de verwoesting en heropbouw naar aanleiding van WO I.

De geplande ingrepen in de bodem beperken zich grotendeels tot de grenzen van de historische bouwactiviteit. Binnen deze grenzen zijn niet verstoorde zones waar verdergezet archeologisch onderzoek tot kennisvermeerdering kan leiden beperkt of mogelijk zelfs afwezig. Bovendien is de globale impact van de werken op de verticale stratigrafie beperkt. Globaal beperkt de verstoring zich tot de -0,25 tot -0,50 Enkel lokaal (ringfundering; -1,0 m septische put: -1,75 m; de regenwaterciterne: -2,47 m; bezinkput:-1,49) wordt dieper gegraven. Dit betekent dat enkel lokaal archeologische lagen worden bereikt van de 17de eeuw (Norbertinessenklooster) of ouder (zie ook profiel bij Fig. 37), en bovendien dat er slechts een beperkte kans is op de nodige ruimtelijke inzichten om tot kennisvermeerdering te komen.

Dit alles in acht genomen besluiten wij dat het potentieel tot kennisvermeerdering klein tot zeer klein moet worden ingeschat. Verder archeologisch onderzoek lijkt kosten-baten dan ook niet aangewezen.

3. Bibliografie

3.1 Literatuur

Bogemans F. & Bateman C. 2006, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie

De Meulemeester J. 1979, De circulaire versterking en de Warandemote te Veurne (Conspectus, MCMLXXVIII, Archaeologia Belgica 213), Brussel, 152-156).

Jacobs P., Marechal R., De Ceukelaire M. & De Geyter G. 2002, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (Schaal 1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Lehouck A. 2001, Onder de deklaag. Archeologische bijdrage tot de ontwikkeling & historische topografie van middeleeuws Veurne (onuitgegeven licentiaatsverhandeling UGent).

Termote J. 1993, Het stadsarcheologisch en historisch-topografisch onderzoek in Veurne in de periode 1982 tot 1992, Westvlaamse Archeologica 9-1, 11-32.

Termote J., Timperman M. en Vanacker J. 1989, *Tweehonderd jaar Norbertinessenklooster in Veurne (1618-1783)*, Veurne.

Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Verhulst A. 1995, Landschap en Landbouw in Middeleeuws Vlaanderen, Brussel.

Verhulst A. 1999, *The Rise of Cities in North-West Europe*, Cambridge.

3.2 Historisch kaartmateriaal

Deventer J. 1559, Atlas des villes des Pays-Bas, (geraadpleegd op 27/02/2017 via www.cartesius.be)

Fontaine L. 1784, opmetingsplan van het Norbertinessenklooster (geraadpleegd op 27/02/2017, www.cartesius.be)

Ferraris J. J. F. 1771-1778, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (geraadpleegd op 27/02/2017 via www.geopunt.be)

Popp P. C. 1842-1879, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (geraadpleegd op 27/02/2017 via www.geopunt.be)

S.N. 1843-1845, Atlas der Buurtwegen (geraadpleegd op 27/02/2017 via www.geopunt.be)

S.N. 1854, anoniem kadasterplan Veurne (geraadpleegd op 27/02/2017, www.cartesius.be)

S.N. 1860-1873, Topografische Kaart van België - 1:20 000, kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (geraadpleegd op 27/02/2017, www.cartesius.be)

S.N. 1881-1904, Topografische Kaart van België - 1:20 000, kaartblad 19-20 Veurne-Roeselare (geraadpleegd op 27/02/2017, www.cartesius.be)

Vandermaelen P. 1846-1854, Atlas cadastral du Royaume de Belgique (geraadpleegd op 27/02/2017 via www.geopunt.be)

4. Lijst van figuren

Figuur 1: het onderzoeksgebied voorgesteld op de topografische kaart (© geopunt).....	6
Figuur 2: het projectgebied voorgesteld op het hedendaags kadaster (© geopunt)	6
Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de topografische kaart met de gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (geel) en de archeologische zones (groen) (© geopunt)	7
Figuur 4: zicht op de bestaande toestand. De witte gebouwen worden gesloopt in functie van de sanitaire nieuwbouw. De boom en het struikgewas rechts aan de vluchtrap worden gerooid	9
Figuur 5: de vluchtrap met de te rooien bomen en struiken. Vooraan bestaande verharding in betonklinkers en beton	9
Figuur 6: zicht op het te slopen gebouw (kantoorruimte en werkplaats)	10
Figuur 7: zicht op de doorgang naar Vleeshouwersstraat 18. De bergingen in baksteen met blauwe deuren worden eveneens gesloopt. Merk ook de bestaande verharding in beton ..	10
Figuur 8: inplantings- en omgevingsplan van de geplande werken (© Architectenbureau Delafontaine).....	11
Figuur 9: plan van het Annuntiata-instituut volgens de bestaande toestand	12
Figuur 10: gevels en doorsneden van de bestaande toestand (© Architectenbureau Delafontaine).....	13
Figuur 11: plan van de toestand na de geplande werken (© Architectenbureau Delafontaine)	14
Figuur 12: rioleringsplan (© Architectenbureau Delafontaine)	15
Figuur 13: gevels en doorsneden van de geplande werken (© Architectenbureau Delafontaine).....	16
Figuur 14: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen	20
Figuur 15: het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)	20
Figuur 16: het projectgebied en hydrografie op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)	21
Figuur 17: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West).....	21
Figuur 18: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)	23
Figuur 19: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)	23
Figuur 20: de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV).....	25
Figuur 21: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)	25
Figuur 22: de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)	26
Figuur 23: het projectgebied op de kaart van Jacob van Deventer (1550-1565) (©Geopunt) ..	27
Figuur 24: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt).....	27
Figuur 25: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt).....	28
Figuur 26: het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)	29

Figuur 27: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt).....	30
Figuur 28: het projectgebied op het Popp-kadaster (1842-1879) (©Geopunt).....	30
Figuur 29: het projectgebied op een anonieme kadasterkaart 1854	31
Figuur 30: zicht op de verwoeste kapel vleugel van het Annunciatenklooster in 1918 (©Westhoek Verbeeldt).....	32
Figuur 31: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)	33
Figuur 32: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt).....	33
Figuur 33: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 2013-2015 (©Geopunt).....	34
Figuur 34: CAI-data op de actueel kadaster met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt).....	35
Figuur 35: CAI-data op de actuele orthofoto met aanduiding van brede datering (©Geopunt)	36
Figuur 36: orthofoto 2013-2015 met aanduiding van opgravingsleuf en -vlak van de opgraving in 1989 (naar Termote et al. 1989)	37
Figuur 37: Opgefrist en vereenvoudigd profiel van de opgraving in 1989 (naar Termote et al. 1989)	38
Figuur 38: synthese plan geprojecteerd op de hedendaagse orthofoto (©Geopunt).....	40

5. Lijst van plannen en kaarten

Projectcode 2017A273					
Figuurnummer	Type plan	Onderwerp plan	Aanmaakschaal	Aanmaakwijze	Datum
1	topografische kaart	Situering projectgebied	1:2500	digitaal	27/02/2017
2	Kadaster	Situering projectgebied	1:500	digitaal	27/02/2017
3	topografische kaart	aanduiding verstoorte zones	1:7500	digitaal	27/02/2017
14	Archeoregio's	Situering projectgebied	1:12000000	digitaal	27/02/2017
15	Digitaal hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel	1:2500	digitaal	27/02/2017
16	Digitaal hoogtemodel	Digitaal hoogtemodel en hydrografie	1:25000	digitaal	27/02/2017
17	Orthofoto	Aanduiding hoogteprofiel	1:500	digitaal	27/02/2017
18	Tertiair geologische kaart	Tertiair geologie	1:15000	digitaal	27/02/2017
19	Quartair geologische kaart	Quartair geologie	1:15000	digitaal	27/02/2017
20	Bodemtype kaart	Bodemtypes	1:10000	digitaal	27/02/2017
21	Bodemerosiekaart	Bodemerosie	1:10000	digitaal	27/02/2017
22	Bodembedekkingkaart	Bodembedekking	1:2500	digitaal	27/02/2017
23	Historische kaart	Deventerkaart	1:2500	digitaal	27/02/2017
24	Historische kaart	Ferrariskaart	1:2500	digitaal	27/02/2017
25	Historische kaart	Plan L. Fontaine	1:500	digitaal	27/02/2017
26	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen	1:2500	digitaal	27/02/2017
27	Historische kaart	Vandermaelenkaart	1:2500	digitaal	27/02/2017
28	Historische kaart	Popp-kadaster	1:2500	digitaal	27/02/2017
29	Historische kaart	Kadasterplan 1854	1:500	digitaal	27/02/2017
31	Orthofoto	luchtfoto 1971	1:500	digitaal	27/02/2017
32	Orthofoto	luchtfoto 1979-1990	1:500	digitaal	27/02/2017
33	Orthofoto	luchtfoto 2013-2015	1:500	digitaal	27/02/2017
34	Kadaster	CAI: type onderzoek	1:1500	digitaal	27/02/2017
35	Kadaster	CAI: datering	1:1500	digitaal	27/02/2017
38	Kadaster	Syntheseplan	1:500	digitaal	27/02/2017